

Музично-Литературний Журнал
Bandura
Бандура

Number 1

January 1981

«БАНДУРА»

КВАРТАЛЬНИК

Видає Школа Кобзарського Мистецтва

в Нью-Йорку

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ

Школи Кобзарського Мистецтва

Редакція застерігає за собою право скорочувати статті та правити мову. Статті, підписані авторами не обов'язково висловлюють погляди чи становище Редакції. Передрук дозволений за поданням джерела.

Графічне оформлення: В.Пачовський

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ

Америка і Канада:

Річна передплата — \$12.00

Поодиноке число — \$3.50

Інші країни:

Річна передплата — \$15.00

Поодиноке число — \$4.50

ПЕРІОДИЧНІСТЬ ВИДАННЯ

квартальника

БАНДУРА

залежить тільки від вас!

**ЧИТАЙТЕ — РОЗПОВСЮДЖУЙТЕ
ПРИЄДНУЙТЕ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ**

для
**КВАРТАЛЬНИКА
БАНДУРА**

Віра Ворскло

КОБЗА

Шабля в козака — дружина,
Друг його — вірненький кінь.
Все майно його — торбина,
Щоб легким був кінь, як тінь.

* * *

Та козак — орел Микола
Кобзу за плечима мав.
Він співав про гай, про поле,
Про село і рідний став.

* * *

Кобза ця була розрада
Запорожцям всім не раз:
Грала про любов і зраду,
І геройський славний час!

* * *

Кобза ця була подруга
В час неолі і біди,—
Лік від болю, лік від туги
Лився в пісні завсіди.

* * *

Кобза ця в піснях не зрадить—
Правду всю розповіда,
А в бою вона — завада.
Кобза у бою — біда!

* * *

Бо у герці, навіть голка,
Заважала на коні.
Кобза вутла, кобза ломка,
Заважала на спині.

* * *

Ворог мчиться, наче птиця,—
Дорога тут кожна мить:
Треба витягти рушницю,
Щоб напасника убить!

* * *

І козак цей відрухово
Зброю з-за плечей хапав,—
Замість зброї помилково
Кобзу з торби витягав!

* * *

Кобза в мить таку — це зрада,
Втрачена спасіння мить,
І козак убитий падав
Кров'ю землю окропить.

* * *

Кобзи гриф, неначе дуло,
зрадив козака не раз,
І тому цю кобзу чулу
Забувати стали в нас.

* * *

Кобзи вивелись в козацтва.
Слава кобзи вже в імлі.
Кобза — це пісень багатство,
Слава нашої землі!

Леонід Полтава

На похорони Володимира Івасюка

Зла хмара, мов брила,
Над Львовом тепер,
«Вони його вбили —
Та він не помер!»

Стоїть Буковина —
Бліда — мов зима:
«У тій домовині —
Нікого нема».

Вже вся Україна
Стоїть при труні...
Чупринки дружина...
Повстанці... пісні...

Летить до Славути
Народній пожар:
«Червоної рути»
Нев'янучий жар!

Посвідчить могила
Тепер і в четвер
«Вони його вбили
А він — не помер!»

Василь ЄМЕЦЬ

ЗВЕРНЕННЯ ДО КОБЗИ

Кобзо рідна, життя моє,
Радість, щастя, втіха!
Де ж тебе не чули люди,
Як ти грала стиха...

Ти ж дзвеніла на Вкраїні,
Чорне море тебе чуло
Й за Карпатами, у горах,
Де ж тебе не було?!?

Покинувши Рідний Край,
Ти в Європі грала.
Яке ж місто, чи держава
Тебе не чували?!?

Берлін, Прага, Париж, Брюссель
Тебе наслухали!
Навіть Канн і Ніца гучно
Тебе привітали!

Ти Канаду й Америку
Не раз об'їздила!
Й козаків, гетьманів славу
Струнами вістила!

Де Нью-Йорк, а де Ванкувер —
Й там тебе чували,
Як ми славу Україні,
Спільно збудували!

Ти їздила потягами,
На морях бувала,
Не раз було й океаном
Вдвох перепливали!

У останнє, в фільмовій столиці,
Струни твої прозвеніли,
Бож і в славнім Галлівуді
Й там Вкраїні послужили!!!

Та все йде й усе минає
Й мандрівки минулись...
Лишень спогади живуть,
Бо ще не забулись!

Вони й не забудуться,
Доки мого буття,
Бо все, що пережилось,
Було з мого життя!

Так! Не забудуться ніколи!
Бо є на світі Дніпро — лиш ОДИН
Козацький Батько
Й ОДНА Козацька Мати — Україна!!!

О, Рідний Краю, Україно,
Тебе як не побачу я,
Нехай прийме кістки мої,
Козацька Рідная Земля!

ЛЕОНІД ПОЛТАВА

ГОСТІ

...Минуло майже три роки, а на Гармашевому хуторі й досі не забули злої пригоди з плугом. Правду кажучи, Гармаші не дуже й побивалися за ним: мали не тільки землю, а й закопаний під коморою глечик із золотими за скакунів. Уже в повітці стояли два плужки чернігівської роботи: самі приїхали на це, обсажене вартовими тополями, подвір'я, тільки но Гармаш відкопав на часинку глечика. Ні, не плуга було жаль — образа допікала: украли ж драгуни не залізо коване, а святу річ для селянина, та ще в степовому краю.

А може й не драгуни? Хто там що знає? Сидір Вовк бачив якогось плуга на московському возі, та хіба плуг на світі один? Ніхто ж не чув і розмови двох хурщиків, з яких один картав товарища, що взявся везти в армійському обозі крадене, а другий боронився такими словами: «Мій батько навіть не знає, що це таке, бо оре дерев'яною сошкою. От возрадується!...» — і при цьому брутально вилаявся.

Ніхто тієї розмови не чув, крім хіба вітру. Десятки разів він облітав уже землю, і ось знову війнув із півночі, гнівався, мчав над молодими полями, рвучко пригладжував свіжу зелень невидимою шорсткою рукою, немов намагався ввігнати її назад у землю. Долетів той вітер і до Гармашевого хутора, аж шиби в хатах забряжчали. Марія Гармашиха була сама, перехрестила вікна і вголос промовила: «Мабуть чиясь чорна душенька преставилась, он як трясє!..»

Марія Гармашиха завжди говорила і майже завжди — про себе, мовчки, сама собі, тому й видавалася навіть мовчазною. Батько із Остапом пішли з нагоди неділі в Писарівку та й забарился мабуть на всенький день. Бурхливі весняні дні вже перекипіли, притихла робота в полі — чого б і не відпочити? І справді, помолившись у церкві, обоє Гармаші побували у Вовка (і знову юнака Сидора не було вдома на прикрість Остапові) та ще в кількох знайомих, а над вечір зайшли в шинок, що при дорозі, майже на царині. Гармаші завжди обходили стороною «питейное заведение» Гершка, але старому треба було купити нову люльку, бо давня, вишнева, прогоріла. І що не кажіть, — у шинку кинеш слово — увесь світ знатиме, бож там завжди товчуться проїжджі та перехожі. І сам скажеш, і щось почувеш. Олекса Гармаш і про плуга розповів, чого ж не скористати з нагоди: нехай люди знають!

Гармашиха довгенько виглядає своїх, вітер бив кулаками в стіни просторої мазанки, побрязкували шиби віконець, а мати сиділа на лаві, прибрана в темнозелену керсетку та хрестиками вишивану сорочку, в картату кольорову плахту, а на голові мала очіпок. Немолода вже Марія. Наробилася й натерпілася, ще коли б Господь Бог дав Остапа щасливо одружити, як підросте. Може ж тоді вона й відпочине трішки, на молоді руки частина безнастанної селянської праці зійде. На їхню врожайну землю і до коників треба було рук. Треба дітей. Проти волі так сталося, що Остап одинак у них, против волі. «Думали про десятьох, а прийшов один і то пізенько,— говорила до себе Гармашиха, схрестивши руки на грудях. — А двічі молодим не бувати, ой, не бувати!»...

У чисто вибілену хату почали заповзати вечірні сутінки: слалися по вимазаній жовтою глиною долівці, пригашували яскраву фарбу блакитних із червоним півників, що ними була розмальована піч, ховалися по кутках. Господиня не світила. Вона сиділа на лаві й продовжувала розмову: «Один-одинак росте, а люди знову про війну говорять... Одна головешка і в печі гасне, а дві і в полі тліють! Не дай Бог, забере гетьман і Остапа на війноньку!» — сказала вголос і сама злякалася. Встала, засвітила каганець

Цього разу шиба в вікні задзвеніла особовито, неначе об скло не вітер ударив, а хтось постукав. Перехрестившись, Марія наблизилась до вікна.

У вечірньо-сизому вікні вона помітила не тільки розгойдані тополі: близько притулившись лице до шиби, вона побачила, що біля вікна стояв старий чоловік, очі мав дивно звплющені, сиві вуса його рухалися, він щось говорив.

Гість у хату — Бог у хату! Хоч була сама, Марія не злякалася незнайомого, мабуть, кобзаря, бо ніби ручка кобзи з-за спини темніла. «Хто ж на світі боїться кобзарів?» — запитала, сама себе підбадьорюючи, Гармашиха.

Дерев'яна завертка в сінях рипнула, темний вітер влетів у хату, гойднув голубів на ниточках і подався геть, а в світлиці стояв кремезний чолов'яга в кобеняку й тримав за руку худенького хлопчика. Гармашиха збагнула, що кобзар — сліпий і що його привів сюди оце білявенький хлопчик. Дитина дивилася на господиню так благально, з такою печаллю в чистих синіх очицях, що в Марії аж серце здригнулось. Хлопчик-поводатар стискав правицею важку теплу кобзареву долоню, а в лівій тримав невеличкого солом'яного брилика-саморобку. Біла торбина, перекинена через плече хлопчика, висіла непомітно ззаду: вона була худа, як і її власник. Все це за мить помітила Гармашиха і щиро зраділа гостям:

— Так сідайте ж, сідайте — нехай ноги для дороги! — заходилася Марія. — Ось сюди,— садовила вона кобзаря й поводитаря при столі.

— А я оце сама, а вітер же такий, що аж страшно...

— Спасибі тобі, добра жінко,— промовив густим басовим голосом незрячий кобзар. І хлопчик додав тоненьким голоском: «Спасибо вам, добра пані!»

— Завіщо там дякувати!...

— За тепле слово й теплу хату,— повагом відповів кобзар, обережно обмацуючи кінець столу. Хлоп'я й собі звело вгору білі брівки й промовило поважно: «І за те, що впустили».

— А хіба є такі, що і не пускають?! — здивовано запитала хуторянка, гостинна з діда-прадіда.

— Є й такі,— відповів кобзар, повагом скидаючи з плеча кобзу, обмотану внизу старенькою китайкою. А хлопчик, кладучи кобзу в куток, додав: «Буває й таке, тітонько...» Лагідно обізвалися струни. Вітер даремно бив об хату невидимим кулаком: тут було затишно й приємно, солодко пахли польові квіти.

— Побила б їх сила Господня, таких непривітних — щиро обурилася господиня, дивлячись чорними, колись такими гарними очима на хлопчика-поводатаря.

— Не кличте біди на їхні голови,— повагом відказав сліпий. І, розгладивши скуйовджені вітром довгі сиві вуса, додав: — їх уже Господь покарав злим серцем...

Хлопчик, стежачи за виразом обличчя кобзаря, раптом похвавішав і похвалився: «От як захочете, так дідусь вам заспівають про трьох братів Озовських — так тоді й побачите, які є...»

— Почекай, почекай, дитино, з піснями... Ви ж обоє, мабуть, і голодні з дороги? Полоїсте, а там і мої хлопці прийдуть (Гармашиха і чоловіка і сина звала «хлопцями»).

— Та не турбуйтеся, матінко... — вдячно сказав кобзар. Голос мав міцний і молодий — ніяк не пасував до його сивої чуприни, до широких темних брів, що звисали, злегка прикриваючи ями очей.

— От як почувете дідуся, тітонько, так і побачите!... — немов запевняючи господиню, що не дарма буде їх частувати, потихеньку сказав хлопчик-поводатар. Він сидів біля діда край столу, а в руці все ще тримав припорошеного брилика. Марія підійшла до дитини, взяла того брилика й якось несподівано для самої себе — поцілувала хлопчика в голову. Той знітився, схилився, руки йому впали на коліна... Було видно, що він уже відвик від материнської ласки.

— Ну, дорогі гості, що хата має — тим і приймає! — весело обізвалася Гармашиха приказкою, а знала їх вона, треба сказати, море силенне ще від бабусі своєї.

По цій мові господиня почала заставляти стіл. Доки гості мили руки в череп'яній мисці, стіл уже був заставлений на десятьох: високі полив'яні миски з пахучим борщем з м'ясом та молодою кропивою,

на широких дерев'яних тарелях — підсмажене м'ясо з жовтими гірками підпеченої рум'яної картоплі, политої підливою з підсмаженої цибулі; за ними виступали: узвар, шулики з медом і молоком, тугі тілісті пироги з начинкою... Перед кобзарем господиня поставила мисочку з оселедцем і розмальованого райськими птахами опішнянського кухлика — на оковиту. Незрячий пізнав з пахощів усі страви. Радів, що дитина зможе добре підживитися з дороги, та радів і сам нагоді трохи відпочити. Кобзар не почував себе боржником за людську добрість, бо й сам частував людей, хоч по-своєму — зворушував їх душі, на хвильку відривав їх пісню від безнастанного порпання в землі. Марія, дарма що ніде й ніколи не вчилася і за все життя бувала тільки в Пісках та в Ромні на ярмарку, вміла приймати гостей, як веліла відвічна традиція її роду і народу, розважала їх розмовою, оповідала та припрохувала до страв. Вона була дуже рада оказії: і новини почує, і людей подорожніх приютить, тепер і не страшно, і не сумно, а там і хлопці повернуться з Писарівки.

Кобзар і хлопчик перед їдою встали і, тричі перехрестившись, проказали «Отченашу» півголосом, аж тоді взялися до страв. Марія легенько цокнула пляшкою об кухлик; кобзар посміхнувся й згідливо кашлянув: чому і не випити чарки з дороги?

— Світ великий, було б здоров'я... — обізвався незрячий немов до себе.

— Та ви вже їжте, а тоді й розкажете,— припрохувала господиня. — Ось хлопці прийдуть, хай послухають бувалого кобзаря.

Доки гості підкріплялися не гірш від молотників, бо останній перехід робили полями й живилися тільки сухим хлібом, Марія залишила їх і подалася в присінок. Уже стемніло. Господиня навпомацки знайшла в кутку надтріснуте старе жлукто, в якому тепер зберігалися старі недоноски. Між ними знайшла й Остапчикові сорочечки та штанцята дитячі: Остапа вигнало вгору за останні два роки так швидко, що не встиг і зносити — і буде дитині. «Не та мати, що народила, а та, що вигодувала»,— думала вона приказкою про поводитаря. «І звідки воно, і чого воно таке блаженське? Мабуть не доїсть і не доп'є в дорозі»...

— А мати ж у тебе є? — запитала Марія поводитаря, увійшовши в світлицю з дитячим одягом та смушевою шапкою для діда. Малий швидко глянув на господиню і так само швидко потупив у полумисок очиці:

— Та є... — відповів тихо.

— А де ж вона?

— Та в кожному селі..., — немов виправдуючись, повагом сказав за хлопця кобзар. — Сирота він, значить. Дали мені люди його за водія під Кримом; пропали його батьки, кримчаки вигубили, таке

сталося... Отак і живемо з Яремкою,— вів кобзар низьким голосом. — Хоч без роду, та не без племені: велика, ой велика наша Україна, велике в неї й серце. — Так складно говорив кобзар, що Марія слухала б — не наслухалася! Та схаменулась, почала припрошувати знову. Дідусь погладив малого по льонівій голівці, дитина ожила, взялася за ложку.

— Не журися, Яремку! Гарного дідуса тобі Бог послав. А оце я для вас і сорочок чистих принесла, і ще дещо для переміни,— по-господарському мовила Марія Гармашиха. — Бо воно весною завжди так: удень хлющить, а вночі тріщить...

Скінчивши вечерю, кобзар і хлопчик підвелися з-за столу.

Вони повернулися до ікони Матері Божої Пренепорочної Діви Марії, заступниці Козацького Краю, і кожний подумки проказав свою вдячну молитву.

Які прегарні були їхні лица в ту урочисту хвилину! На круглому, милому обличчі Марії, із слідами чарівної краси й немилосердного степового сонця, вимальовувався побожний, молитовний настрій; блакитні оченята малого сироти були широко розкриті, а чолко зосереджено зморщене; обличчя сивоусого кобзаря було неначе висічене з білого каменю. Тільки густі брови, що підіймалися над високим чолом, показували, що сліпий дивився кудись угору, вище від ікони, до самого Бога. Рівне високе чоло, вірлиний ніс, випнуте непокірне підборіддя й могутня шия, обрамлена серпиком вишитої сорочки, свідчили, що ця людина побувала під сонцем багатьох країн і зазнала в козацькому житті не однієї пригоди. Багато десятків літ ніс кобзар за широкими плечима свою найвірнішу товаришку — кобзу багатострунну. Вже кілька десятків мовчки ніс своє найбільше нещастя — сліпоту... Та ніщо не ломило цього велетня; ані роки, ані незрячість, ані довгі мандрівки піхтою. Ось озветься Яремка соловейком, ось піде гомін по всій громаді, що припишкне, слухаючи його думу, ось заспіває жайворон у небі, а ще як почує, буває, козацьку пісню з далекого байраку наш кобзар сивоусий — так знову й молодшає, і радіє життям, мов дитина, і — як сам не раз казав,— цьому роду нема переводу!

Саме кінчали молитву, як у хату ввійшли батько й син. Вони спинилися на порозі, не перебиваючи гостей. Кобзар відчув, що в хату ввійшли, але не перервав молитви. Закінчивши, всі обернулися. Гармаш привітав людей. Хлопчик, вклонившись, швидко вимовив завчене речення:

— Спасибі від дідуса і від мене, маленького, за теплу хату й тепле слово!

— Дай вам, Боже! — відповів старий Гармаш, переглянувся з Марією, якої лице аж сяло від задоволення, і сказав Остапові: — Оце

бачиш, сину, велика честь нам: кобзар із поводитарем у нашу хату завітали!

Остап був вражений несподіваними гостями, пильно вдивлявся в діда, в незрячі очі його; хлопчик викликав в Остапа співчуття.

Не минуло багато часу, як кобзар уже знав про давню історію з плугом, довідався від Гармаша й про чутки, що, мовляв, Петро збирається в Київ приїхати, на Україну задумав подивитись... — про все, що почув Гармаш у Гершковому шинку.

— Таки наважується Москва на Україну... — голосно сказав кобзар, і відрухово рука його потяглася в куток, до кобзи, до тієї улюблениці народної, що про все вмiла розповісти.

— Хто знає, що ясновельможний Мазепа думає... — додав кобзар, беручи подану хлопчиком кобзу. — У Києві він нові будинки кам'яні ставить, монастирям підпомагає, дай йому, Боже, довгого віку, ще й школи ставить! А хто зна, куди воно йде? Наварив пива Хміль, тепер треба куштувати, яке воно... Та й то правда: самим нам проти Польщі тоді було не встояти, а з татар спільники, як весняна крига... Може й треба з Московщиною потриматися вкупі до слушного часу, — вів далі, потихеньку перебираючи струни. Оповідав, немов співав — довго протягував слово, вимовляв слова ритмічно, ніби творив пісню:

— Кажуть люди, що не буде скоро спокою, сам король французький воювати буде з Москвою...

Зачарованими очима дивився на кобзаря підліток Остап, присів у кутку на кований скрині, забув навіть і свиту зняти. Не все він розумів, але відчував, що це не звичайні собі гості... Згодом, утомлений цілоденним перебуванням на селі, хлопець почав кліпати очима. Його долав сон. Та Остап аж кинувсь, коли кобзар ударив по струнах:

Зажурилась Україна
Що нема де дітись:
Втоптала орда кіньми
Маленькі діти!...—

Сон з очей Остапових як рукою зняло: сам ще напівдитина, він відчув, що сліпець співає про велике горе чиєсь, про щось незвичайне...

Під ударами дужого весняного вітру, від яких аж деренчали шиби, в затишній хаті сиділа, освітлена золотавим миготливим світлом каганця, група людей. Це вже не були господарі й гості, про яких кажуть у народі: «Гість — як невільник, де посадять, там і сидить». Це була одна родина, однієї долі люди, однієї крові й мови. Чого тільки кобзар — цей невтомний мандрівник, цей носій новин, народний віщун не переслухав, чого тільки не оповів людям! А скільки переказів, легенд, казок, пісень, дум, приказок, загадок, примовок, скільки предивних історій міцним клином засіли в його пам'яті! Скільки ховає

в собі оця, різьблена з білого каменю, сива голова, що не гнеться під тяжкими ударами долі!

Поруч із дідом, знову й знову слухаючи пісень, як нових,— сидів, обіперши рученятами голівку, хлопчик-поводатар. Личко його висловлювало гордість і радість за дідуся, в оченятах відбивалися картини, про які оповідав кобзар: то грали високі хвилі Чорного моря, між якими пірнали відважні козацькі чайки, пливучи на Туреччину; то слався сухий степ, серед якого вмирав поранений козак; то відбивалися химерні турецькі мечеті й палаци, з яких славна бранка Маруся Богуславка козаків-невольників на волю випускала; то сміялися сині дитячі очі — люстро душі дитячої — коли кобзар, швидко приграючи, співав веселої пісні про Руданя...

Вже не раз чував Остап про запорожців від свого приятеля з Писарівки — Сидора, та ніколи вони його не вабили: ну як його ночувати в степу взимку, не пасти лошат, не орати й не сіяти, а жати ворожі голови? А тепер, слухаючи кобзаря, і в Остаповій душі щось ожило, засяяли його темні очі. Помітив цю перемену старий Гармаш, зрадів, а мати вже й злякалася: наслухається та ще згодом, чого доброго, майне на Запоріжжя!

Скінчивши пісню й подякувавши господарям, кобзар хотів збиратися, але Гармаші стали упрохувати: чи заночуйте, чи й поживіть з тиждень — а тепер іти в глупу вітряну ніч і не думайте! До Полтави ще далеченько, а воно ж і мале, і слабеньке... А про те, щоб залишити хлопчика в себе назавжди, не заїкнулися ні Гармаш, ні Гармашиха: видко було, що він дуже потрібний дідові и той не змінє хлопчика ні на що в світі!

Зрадів кобзар запрошенню Гармашів і заспівав на останок славною на весь світ думу про втечу трьох братів із города Озова, з неволі турецької:

Ой, у святую неділеньку
Рано-пораненьку
На сизії тумани уставали,
не буйнії вітри повівали,
Не чорнії хмари наступали,
Не дрібнії дощі накрапали,
Коли три брати із города Озова,
З турецької бусурменської
Великої неволі утікали.
Два ж то брати кінних,
А найменший — піший-піхотинець,
За кінними братами уганяє,
За стремена хапає,
По білому камінню,
По сирому корінню
Свої козацькі молодецькі ноги оббиває,

ЖИВИЙ СПАДОК

Якщо прочитати твір Платона, скажім «Бенкет» або також «Пролегомени» Канта, чи твір наймодернішого богослова, а після того послухати кобзарської думи чи пісні,— знайдемо той самий дух високого етосу: для найпросвітленішої, людяности життя. Дивно! — здається, сліпі діди, неписьменні та вбогі, могли б бути далекі від цього, а от, їхня співана, при музиці, філософія морального життя піднімається до найдозріліших вершин думання. Кожна їх правда вичитана була з книги життя, де тіснились вражаючі події, і кожна дозрівала в великому духовному досвіді. Вони, якщо зрячі, були в козацьких походах, маючи при собі кобзу — рівнорядно із зброєю. А якщо невидющі,— мандрували на всіх дорогах, постукуючи кострурами: забрідали в татарські міста в Криму і в турецькі міста на чорноморському побережжі.

Обдаровані музичним генієм, мали віщу силу; внутрішнім зором серця бачили речі, часом сховані від просвіченого погляду.

Вони зберегли для пам'яті народу — найдорогоцінніше з історії: живий дух його, якого ніякими аналітичними дослідями не відтворити. Але несхибленими віддано також і самі кожночасні події історичні, чи то з христової війни козацтва проти навали ісламу, чи то з селянської війни проти варварсько-лядської кормиги, від ранньої козаччини до коліївщини включно; чи з великого антиімперського визвольного руху — все відмальовується в дзеркалі кобзарства правдивими і живими образами.

Служили кобзарі в добу лихоліття — як герольди Запорозжя: скликали хатників здобувати честь і славу

лицарську в січах, обороняючи мир хрещений, свою Батьківщину.

Годиться з нашої вдячності берегти їх справу і не дати, щоб геній їх мистецтва відійшов у забуття. Не менша причина вивчати кобзарство — в живій силі його мелодії і мови; що спроможна роздобути і вдержати духовне горіння в наших серцях. З нею відсвітвся високий огненний дух козацької волі, схоронений в степових могилах під червоною китаюкою. Час і пора перед ним, розбудженим,— стати в нашому нащадстві для його правд. Він обкидає полум'ям диханням наше серце, допомагаючи рятуватися від сірого прогибання в сутінках побуту. Обдарує всіх, хто вчиться кобзарства,— тим одним найдорожчим, що підносили запорожці над всякі скарби земного світу: лицарськими станом духу і душевного життя,— тим святим огнем подвигу і самопожертви в ім'я ближніх, що найбільше наближає нас до небесного Бога.

Як свідчить кобзарство всіма думами і піснями,— при тому стані предки не мирилися ні з якою неправдою: ні в себе, ні в других. Зневаживши всі земні коштовності, були цілком люди хрещеного миру, великі в січах, приготовані до смерти в кожную годину, але й найсмирненніші в покаянні, в спокуті перед небом Христовим — в Його церкві, під світлом Покрови Богородиці. Тому немає в їх кобзарстві ніякої гордої войовничости.

Вони всім серцем знали найвищі правди, серцем чули їх і перевіряли; їм дано було такий зір духовний, з яким вони ставали зрячішими в справах вічної долі душі, ніж сучасний світ з його всіма далековидними спорядженнями з наук.

Кобзарство заключило в собі вищий світ і має в собі, в співній мові і струнно дзвенючій красі музики — чудесний бальзам проти духовних недуг нашого часу.

Тут — живлюще джерело козацьке, джерело тієї цінності безнемірної, що тепер всюди втрачається, а без нього сучасність, навіть при найповніших побутових забезпеченнях і матеріальних багатствах, — не має собі щастя. Ця цінність — моральне здоров'я. Вона тим дорога, що при ній душі ясно бачать: де гріх, а де праведність; і мають проти гріха свої зібрані, не скалічені нічим і не засліплені, — душевні сили, щоб протистояти спокусі, коли до гріха пориває. Мають постійно готовність серця: пожаліти ближнього в біді і допомогти йому, чим можна. Також зберігають правдиве відчуття краси Божого світу і радість від прославлення його: в пісенності та орудній музиці; це саме відчуття також — і в виспіві власного щастя, горя, чи втішення і веселости, чи свого осуду або надії на будучину.

Зсе життя душі того часу відсвічує в своїх свічадах кобзарство, і нас по правді

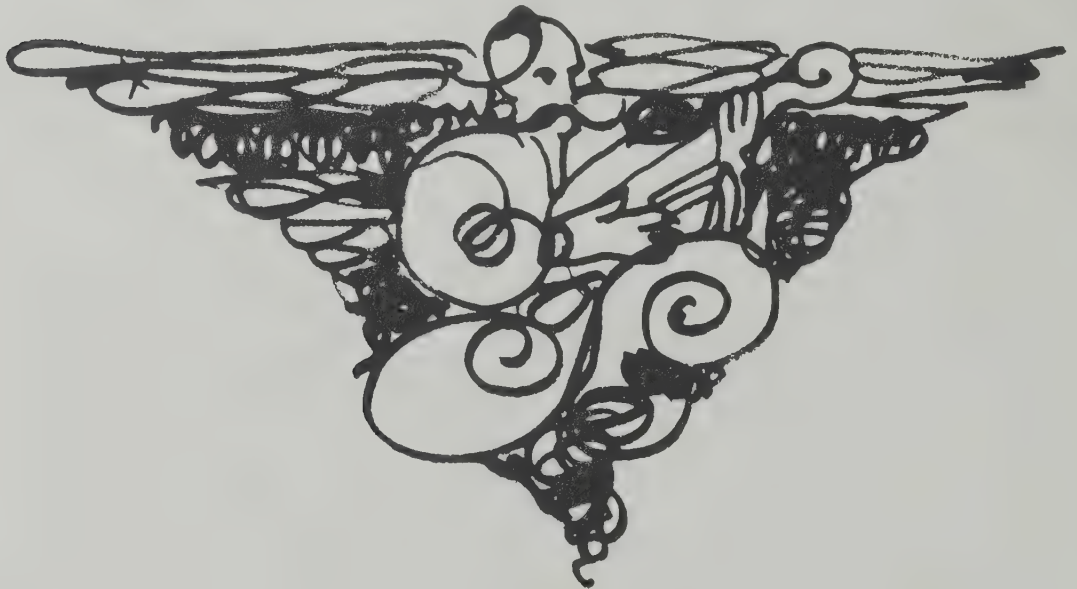
жити вчить, як ні один філософський трактат чи красна книга повістярства в світі.

Бо забирає все наше серце і привчає жити такими, якими ми повинні бути: на наших дорогах до невідклонимого для всіх звіту — в смерті і Страшному Суді.

Назверх кобзарство невеличне, але воно краще лікувало душевні рани і світило в духовні дороги, ніж подекуди береться «симфонія веселобрячна» з грандіозности модерного композиторства.

Прикметно, що якраз дужість духу козацького вигомонілася музично — не через громотрубні звуки, а милодзвонною рокітністю кобз або бандур: як супроводу для мови, повної драматичних картин чи ліричного висядову.

Вивчення кобзарства, даючи радість від проникненої і лагідної краси з музики і співу, — ріднить нас найближче із предківською долею, лицарськістю в житті, мрією і всією духовністю, звідки приходить жива снага нашої душі, ошляхетнює і збагачує її, підготовляє до вищого ступеня її життя.

З колядою в катедрі св. Патрика в Нью Йорку 1978 — сольо Лариса Магун-Гурин.

Дарунок В. Морозові

ЧИ СПРАВДІ КОБЗАРСЬКЕ МИСТЕЦТВО?

Більшості читачів може видаватися, що в сучасній мовній практиці слова (та похідні від них) «бандура» й «кобза» стали синонімами. Відомо, що всілякі статті на мовні теми рідко мають будь-який вплив на мовну практику (зокрема діаспори), отже годі сподіватися, що прочитавши ці думки, хтось почне інакше висловлюватися. Крилаті вислови — чи втерті фрази — такими й лишаються, і спроби змінити їх бувають зайвими.

Чи така синоніміка оправдана? «Словник української мови» подає такі визначення:

БАНДУРА — український народний багатострунний щипковий музичний інструмент з декою овальної форми.

КОБЗА — старовинний український струннощипковий музичний інструмент.

«Словник музичних термінів» уточнює ці описи, додаючи, що бандура має 10-14 басів на грифі й багато (до 50) приструнків. За цим словником кобза має 8-16 струн і на ній грають, вживаючи плектр. Коли розглянути різні музикознавчі праці (Гуменюк, Вертков і др.) можна знайти кращі, детальніші описи бандури, але з кобзою стає гірше. Описи обмежуються до загальникових фраз, а іноді виринають і протиріччя.

Чим різняться ці інструменти?

Не зважаючи на те, що нині ці слова стали майже синонімами, колись це були окремі інструменти. У своїм описі України ХУІІІ сторіччя О. Рігельман подає наші музичні інструменти:

Из них весьма много музыкантов хороших бывает. Игра их более на

скрипках, на скрипочном басы, на цымбалах, на гусях, на бандуре и на лютне, при том и на трубах. А сельские по деревням так же на скрипках, на кобзе (род бандуры) и на дудках, ... (4:87) (Підкреслення мої — А.Г.)

З цього видно, що обидва інструменти були споріднені, подібні, але всетаки — інакші.

Чим вони різнилися? На жаль, Рігельман на цю тему нічого не каже. Серед численних ілюстрацій у цій книжці є одна гравюра козака, що грає на лютнеподібному інструментові з шістьма басами й чотирма приструнками, але Рігельман не подає назви цього інструмента.

З тих часів дійшов до нас ряд народних картин, які звичайно називають «Козак Мамай». На цих образах змальовано козака з усім спорядженням. Тут буває його спис, до нього припнятий кінь, потім шабля, сагайдак, пістоль, порохівниця, люлька та музичний інструмент.

Цей інструмент звичайно має овальну (зрідка цілком округлу) деку, шийку із струнами вздовж неї. На деці під струнами — круглий голосник. Деякі інструменти мають лади на грифі. Овальність деки і відношення розмірів коряка до розміру шийки бувають дуже різні, хоч звичайно шийка буває досить довгою (Білецький 1969, 265-9; 1975).

На деяких картинах інструмент просто лежить біля козака, але на більшості він грає на ньому. Як правило, Козак Мамай сидить, тримає інструмент лівою рукою за шийку і пальцями притискує струни, щоб добути відповідний тон. Інструмент похилений на приблизно 45° від вертикалі.

Виконавець перебирає струни правою рукою, але всупереч твердженню «Словника музичних термінів» на картинах не видно ніякого плектра.

Дяковський (9:1, II) твердить, що в ХУІ-ХУІІ столітті до цього інструмента почали додавати приструнки. Їх прикріплювали на деці праворуч від басів і це докорінно змінило характер інструмента. Автор вважає, що тепер басів більше не притискали, а на кожній струні видобували лиш один тон (9:1, 18). Техніка гри мало різнилась від старої. Ліва рука лишилася на шийці, лиш тепер нею грають на басах, а правою грають і на басах (перший і другий пальці), і на приструнках.

Припускаю, що тут і криється різниця між кобзою і бандурою. Щоб запровадити якийсь порядок, інструмент без приструнків можна назвати «кобза», а той з приструнками — «бандура».

Та справа не така проста. Лисенко (19) описує гру О. Вересая і каже, що той іноді притискав басы лівою рукою, хоч інструмент мав приструнки. Можна допустити, що за прикладом бандури і до кобзи почали додавати приструнки, але тут їх ніколи багато не бувало.

З цього можна вивести такі підсумки:

1. Кобза має обмежене число струн, в середньому 12, а бандура має їх значно більше, скажім щонайменше 21.

2. На кобзі добувається потрібний тон, натискаючи басы, а приструнки бринять лиш на повну довжину. На бандурі струн не притискають.

3. На кобзі лиш права рука перебирає струни, як басы, так і приструнки. Лівою рукою притискають тільки басы, щоб одержати потрібний тон.

На бандурі під цю пору ліва рука частіше грає на басах, а права на приструнках, хоч у т. зв. харківській методі ролі рук відворотні.

4. Обидва інструменти по-різному розв'язують проблему хроматизації. На кобзі це проста справа — струну натискається на іншому місці і в той спосіб

одержується потрібний півтон. На бандурі вживають або подвійні ряди струн (цілі тони й півтони), механічні перемикачі, або обидва способи разом.

5. Коряк кобзи є засадничо симетричним. Нині всі бандури будують асиметрично, тобто з грифом пересуненим вліво, ближче до виконавця.

На мою думку, вживати слова «кобза» й «бандура», як синоніми, не годиться, бо хоч кобза майже вийшла з ужитку, робляться заходи, щоб її «відживити»: у Канаді над цим працює П. Конопленко-Запорожець, а в Україні також відновлюють цей інструмент (Вертков и др., 57).

БІБЛІОГРАФІЯ

Білецький, П.О. (1969) «Українське мистецтво ХУІІ-ХУІІІ ст. Київ: Мистецтво

Вертков и др. (1975) «Атлас музикальних інструментов народов СССР». Издание второе, дополненное и переработанное. Москва. Наука.

Гуменюк, А.І. (1967) «Українські народні музичні інструменти». Київ. Наукова думка.

Конопленко-Запорожець, П. (1963) «Кобза і бандура.»

Нариси про кобзарське мистецтво. Вінніпег. Накладом автора.

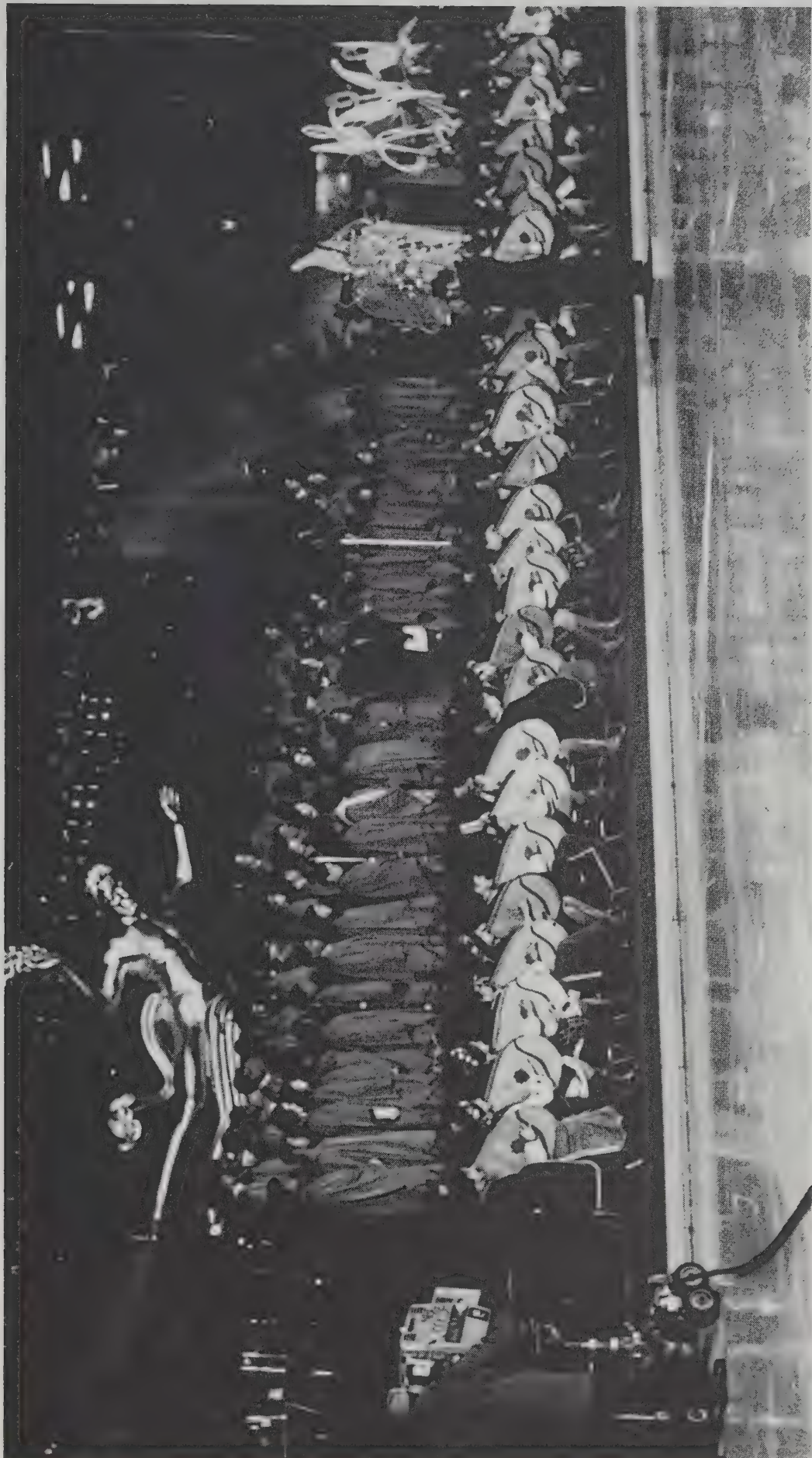
Лисенко, М.В. (1978) «Характеристика музичних особливостей українських дум і пісень у виконанні кобзаря Вересая.» Київ. «Музична Україна».

Ригельман, А.И. (1847) «Летописное повествование о Малой России». Москва.

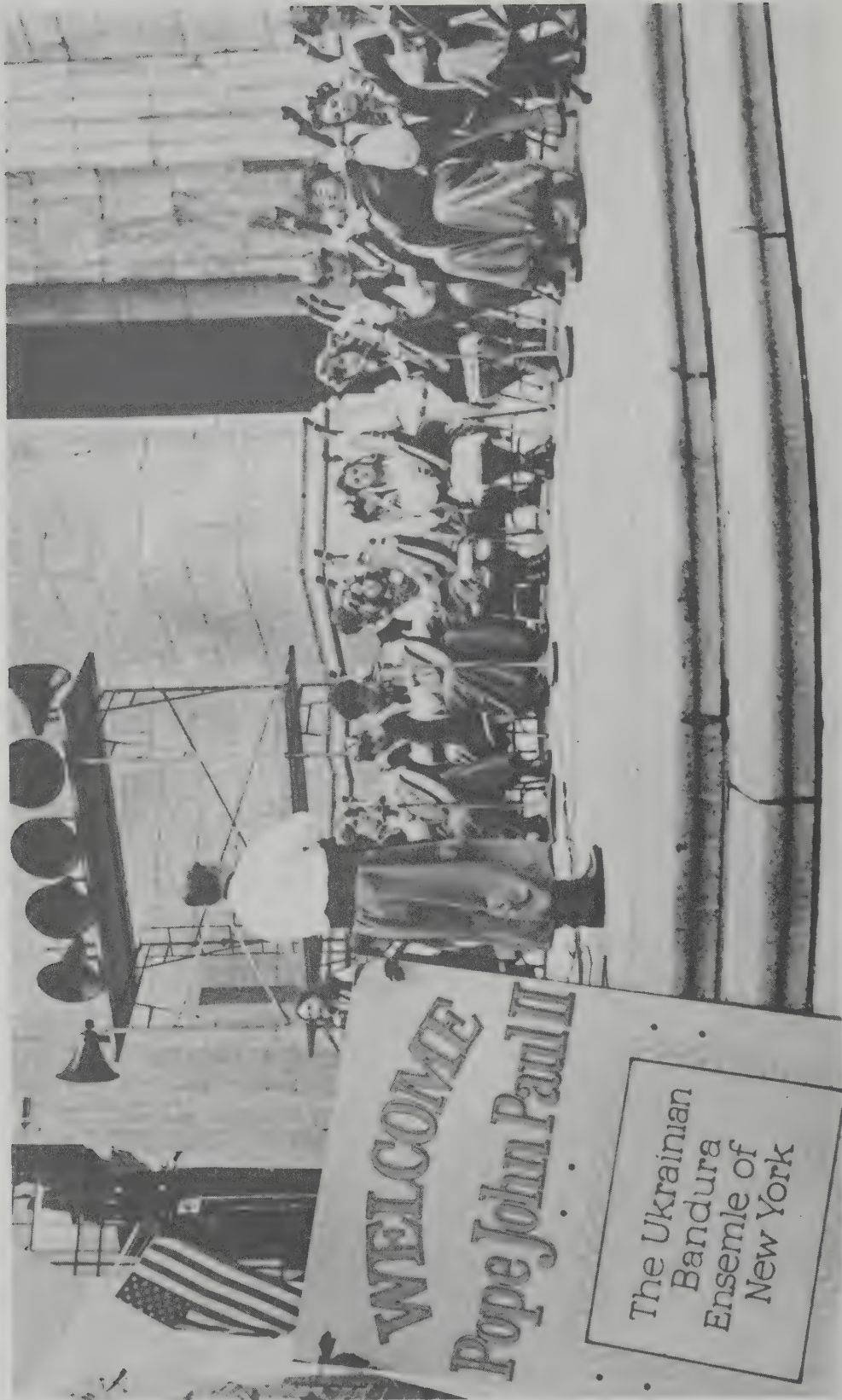
«Словник української мови.» (1970-80) Київ: Наукова думка. Юцевич, Ю.Є. (1977) «Словник музичних термінів». Видання друге, перероблене й доповнене. Київ. «Музична Україна».

СКЛАДАЙТЕ ПОЖЕРТВИ

на
ПРЕСОВИЙ ФОНД
квартильника
БАНДУРА!

Перший раз на телевізії 1974

Христина Блаженко

ЮНІ БАНДУРИСТИ КОЛЯДУЮТЬ НА ТЕЛЕБАЧЕННІ

Нью-Йорк, 5 грудня 1974 р. у програмі засвічення ялинки перед будинком Рокефеллер Центр у Нью-Йорку взяв участь, як про це вже коротко було інформовано у «Свободі», Український Ансамбль Бандуристів, учнів отця Сергія Кіндзерявого-Пастухова із школи кобзарного мистецтва при хорі «Думка». Цю церемонію висвітлювано на телебаченні на каналі четвертому о год. 4.30 до 5.00 пополудні. Та глядачі телебачення бачили лише частинку цієї важливої події.

Не бачили, наприклад, як відшукувалися, витріпувалися, шилися і позичалися строї, щоб «дитина гарно виглядала». От, Нетьо зрезигновано на одній нозі крутився серед покою, де тета безконечно випробовувала новий жупан. «Не вертись! Загну криво!» — кризь шпільки бурмотіли губи тети. «Синцю, не горбся!» — благала стурбовано бабуся. «Сховай бжух!» — наказувала поіритована мама. Тато ховався за газету і крадькома поглядав на календар, рахував як далеко до виступу. А маленький Левик заздрісними оченятами оглядав зображення брата у великому дзеркалі. Зі залу золотиста підшивка відкинутих рукавів, глибокі фалди вишневого плюшу, крій «до стану» відзеркалювали не малолітнього братчика, а творювали ілюзію правдивого козака. Ох, як довго ще треба рости Левкові, щоб стати таким козаком бандуристом!

І так справа посувалася лише з маленьким традиційним замішанням. Одержали ми ноти на коляду «По всьому світу», на лекціях пильно вправляли «На

йорданській річці». Зв'язковий телевізійної програми бажав собі «Шедрика», на пробі грали — «Тиха ніч», а на самому виступі відіграли «Бог предвічний» і «Днесь поюще»! Чи комусь щось не ясне?

Але нарешті надійшов самий день виступу. Потопаємо у хвилях паніки. Прожектори засліпили очі, засипають нас хмарами вказівок, наказів, порад. Зміни в порядку чергуються так часто, що самі вже не певні, що робити маємо. Сполотнілі личка, що під повторними спробами придбати блискучі усмішки, помаленьку знову бліднуть. Худенькі ручки мліють під тягарем бандур, зростає мистецька трема.

Чи від холоду, чи нервів, малі герої цокотять зубами, трясуть вишиваними рукавами. Лиш один Юрко не боїться холоду. Він приготувався. Під стрій, поверх своєї білизни, надягнув лещетарські райтузи, на них вуйкові червоні підштанці, сестрин білий светер, ще і шкільні штани, волічкові гуцульські підколінка, і бабунину хутряну камізельку. Яке щастя, що козаки носили широкі шаровари! «А я казала, що дитине росте! Дивилися, гудзики жупана не сходяться, треба було новий пошити!» — розгублено скаржилася мама. Та запізно вже жупан направляти, починається програма.

Їх видно на екрані, як сидять рівнесько, мов намальовані, чарують усмішками, легенько колядують в супроводі бандур, звеселяють, окрашують сцену. Але не було видно, як незадовго перед тим, на сигнал, мусіли наші юні бандуристи не лише тихенько вибігати, але за собою ще і бандури двигати в одній

руці, в другій крісла винести, уставити, і бути готовими перед принятною десятитисячною публікою не лиш гарно виглядати, але й без помилки грати в ту мить, коли телевізійна камера зупинить своє око на них.

Провадить групою отець Сергій Кінзерявий-Пастухів. Аристократична постать отця притягає увагу глядачів. Струнка постава, розвіяне волосся, спокійне панування над ситуацією захоплює, побуджує подив і довір'я. Ця людина заслужила на подив.

Незчисленні дні і ночі протурбувався отець своїми бандуристами. Всотеро більше напрацювався, ніж найпильніший з його учнів. І так до останньої секунди програми цілком зосередив усю свою увагу, щоб довести свою групу до якнайкращих успіхів.

Цього прагнули й помічники отця, його вірні під проводом пана Чорного, перехрещеного американцями на «містера Чоп». Справді, з'являвся він всюди, як з під землі нечиста сила, і побідно обстоює інтереси своєї школи. Як він угонявся, аж

зашпортувався! Скільки набрався клопотів, наслухався лайок на свою власну голову, він лише сам знає! Але за те його малцям не бракувало опіки. Здобув він за те собі вдячність своїх та повагу від чужих.

Велику частину успіху завдячуємо теж господарям програми, американцям. Вони дуже гостинно і прихильно приймали нашу групу.

Професійно виплянували кожний крок і поставу кожного грача для якнайліпшого ефекту. З трьох рядів розтягнули дітей в одну лаву, щоб усіх було видно. Із раніше запланованого двоохвилинного показу — залишили бандуристів на цілу програму, як тло до всіх інших точок. Охороняли вартовими, один, щоб пильнував речі в перебиральнях, другий, щоб двері примикав, аби протяг дітей не прохолодив. Огрівали гарячим какао і солодошамми. Забезпечили родичів і теплими напоями, і заздалегідь зарезервованими місцями. А наприкінці, ще й нагородили всіх виконавців програми з родинами щедрою вечерєю і вступом на повну різдвяну програму в Радіо-Сіті.

ДАР НЮ ЙОРКСЬКОГО "САНТА КЛОСА" УКРАЇНСЬКІЙ ГРОМАДІ

СІДНЕЙСЬКА ШКОЛА ЮНИХ БАНДУРИСТІВ

Наша сіднейська школа гри на бандурі, що зараз працює, як кобзарська студія при Українській Центральній Школі ім. кн. Ольги, була заснована на початку цього десятиліття. Її ініціатором і засновником був тодішній керівник ансамблю бандуристів ім. Г. Хоткевича Григорій Іванович Бажул. В розробленому ним і прийнятому на загальних зборах ансамблю 30.1.1970 статуті, в п. 5 зазначалось: «Ураховуючи, що пісня і слово зі сцени мають виховне значення, ансамбль повинен подбати, щоб при Українській Центральній школі ім. кн. Ольги в майбутньому було відкрито класу бандури. Це дасть підготовку кадрів з наймолодших та збереже дорогоцінні перла народної творчості в суто національному дусі серед шкільної молоді».

Керуючись такою настановою, п. Г. Бажул провів запис серед молоді, і з тими, що зголосились, 27.9.1970, розпочав навчання.

Навчання («проби») відбувались раз на тиждень і на Святі Матері 9.5.1971 громадкість Сіднею мала приємність почути перший самостійний виступ чвірки наших молодих бандуристів.

Незабаром по тому п. Г. Бажул передав керівництво ансамблем ім. Г. Хоткевича, а з ним і навчання юних бандуристів своєму заступникові Петрові Деряжному.

Перші часи Школа гри на Бандурі була пов'язана з Українською Центральною Школою ім. кн. Ольги лише територіально (навчання відбувалось в одному приміщенні); організаційно ж вона була пов'язана з ансамблем ім. Г. Хоткевича і виступала, як юний ансамбль.

Увесь 1972 рік і першу половину 1973 року, школа-юний ансамбль працювала досить інтенсивно й успішно. В складі 8-10 чоловік, вона часто виступала в концертах Рідної школи, Юної танцювальної групи та на імпрезах окремих громадських організацій.

Громадкість Сіднею ставилась до своїх юних бандуристів дуже прихильно, і для уможливлення їх навчання приходила також і з матеріальною підтримкою. (В числі більше жертвених добродійв-меценатів школи числяться: Г. Бажуль, В. Бачинський, М. Димітро, К. Каздоба, М. Мішалов, І. Станицький, І. Фітяк та ін.)

Але, вже на кінець 1973 року в діяльності школи визначається великий спад. Склад її робиться текучим, а по переході від групового до індивідуального навчання, з введенням погодинної плати за нього, діяльність школи зовсім завмирає.

В кінці 1974 року Г. Бажул, як основоположник школи й той, хто роботою її весь час цікавився й уболівав за нею, звернувся до управи нашої Сіднейської громади й до керівництва Української Центральної школи ім. кн. Ольги з проханням про створення умов для відновлення діяльності школи гри на бандурі.

Своє клопотання він підкріпив поважною грошовою пожертвою Центральної школи.

З цього часу школа гри на бандурі організаційно приєднується до Української Центральної школи ім. кн. Ольги в Лідкомбі, і керівник останньої зараховує

навчателю гри на бандурі п. П. Деряжного до учительського складу даної школи. Проводиться ряд інших міроприємств, що все разом приводить до поновного поживлення бандурного навчання.

Уже через рік (11.11. 1975), школа юних бандуристів, за співучастю Ансамблю ім. Хоткевича, Юної танцювальної групи та дівочого співочого ансамблю, організовує досить удалий концерт «Шляхами кобзарів», і його частинно повторює в Канбері (31.1. 1976).

Здавалося б, що 1976 рік для Школи гри на бандурі буде вже цілком успішним, але, на жаль, так не сталося. Музичний керівник школи п. П. Деряжний не зміг забезпечити безперервного навчання для двох груп учнів, що збиралися в два різні дні тижня. Тому на прохання батьків одної з груп до навчання залучився (за згодою музичного керівника) і другий учитель (студент 3-го курсу школи українознавства) молодий бандурист Віктор Мішалов.

Навчання надалі стало відбуватися в двох окремих групах, але й так продовжувалось не довго.

8.8. 76. п. П. Деряжний від навчання в школі зовсім відмовився і всю працю по веденні школи прийняв на себе Віктор Мішалов, який і веде її до сьогодні. На початку навчання він мав 4 учні, на сьогодні ж кількість їх зросла до 8 осіб. Кількість, що правда, ще не така, щоб можна було дуже хвалитись, але те, що вона зросла, а не знизилась, все ж заслуговує на певну похвалу.

На сьогоднішній склад нашої школи гри на бандурі такий: Віктор Мішалов — музичний керівник студії, Христя Семенець, Юля Мотико, Юрко й Богдан Прудники, Андрійко і Росколяна Мішалови, Петрик і Павлик Базилицькі, Адміністратор Іван Жестовський.

Як бачимо з наведених фото, більшість учнів ще такого віку, що з трудом піднімають свої бандури, але піднімають їх охоче і з гордістю, а в навчанні

проявляють цілком задовільні і можу навіть сказати, цілком добрі успіхи.

Ці юні наші бандуристи успішно виступали на ювілейному концерті Союзу Українок в Блектавні, в день Рідної школи та відзначення 120-річчя народження Івана Франка, в концерті нашої юної танцювальної групи.

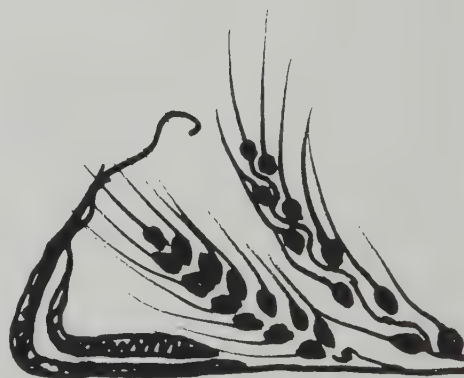
В цілому, в праці Школи за останній помічається певне поживлення і хочемо надіятись, щоб це поживлення і на десь час зростатиме.

Але, щоб ці надії справдились, на школу гри на бандурі потребує повсякденної допомоги, і в першу чергу, моральної підтримки. Навчання дітей є складним педагогічним процесом і успіх у ньому великою мірою залежить від заохочення цих дітей до навчання. Присилувати багато досягти не можна.

Діти дуже люблять пописатись не тільки іншими всім тим, чого вони навчилися, вони «вже вміють». Тому вислухати діти похвалити їх за досягнуте є дуже великим стимулом для їхнього дальшого розвитку.

Отже, коли виступають діти зі своїм пописом, а фактично це з творчим звітом за свої набуті знання та вміння, і обов'язок подбати, щоб виступали вони перед порожніми залами. Це вимога дещо невелика, але, за своїми наслідками настільки важлива, що мусить бути для всіх нас обов'язуючою.

Саме такої допомоги і просити в першу чергу, наша сіднейська школа молодих бандуристів.

ОДИН ДЕНЬ НА КОБЗАРСЬКОМУ ТАБОРІ

В українській пресі вже багато писалося про кобзарський табір в Пенсільванії на оселі «Всіх Святих» УПЦв Америці. Цим цікавим, добре зорганізованим табором керував член Капелі Бандуристів ім. Т.Г. Шевченка, Ігор Махлай. На його плечах лежав весь тягар організації цього унікального задуму. Учасники табору, крім гри на бандурі, вислухали лекції на тему «Розвиток західноєвропейської музики», яку добре підготував Юліян Китастиий. Історію Української музики читав Ігор Махлай. Про кобзарство читали Михайло Сердюк та Микола Дейчаківський. Роман Рітачка переводив гутірку про строєння і ремонт бандур. Всі доповідачі — члени Капелі Бандуристів ім. Т.Шевченка.

Всіх учасників табору було 55 та 8 інструкторів, яких очолював маєстро Григорій Трохимович Китастиий. Бандура об'єднала молодь в одну українську родину.

Громада мусить бути вдячна нашій славній Капелі за цю велику громадську роботу. Завдяки керівним органам капелі, зокрема П.Гончаренкові та П.Китастому та її молодим капелянам виник цей перший табір, керований безпосередньо Капелею Бандуристів ім. Т.Шевченка.

О годині 7.30 вранці гуде серена серед гір, неначе трембіта в Карпатах. Це знак вставання. Мляво це все відбувається. Вставати не хочеться, бо минулої ночі сиділи біля багаття аж за північ. Два гудки і рівно о 8-ій годині — сніданок. Молитву «Отче наш» співають молоді голоси. Я не знаю інших таборів, щоб так гарно співали молитву перед і після їжі. А таборів бачив чимало, бо сам колись таборував.

9-та година. Гучномовець оголошує заняття. Всі розходяться по своїх групах. Лекції тягнуться до 1-ої години. Учасники поділені на п'ять основних груп. До кожної групи приділено інструктора та помічника.

Інструкторський склад: Михайло Сердюк, Юліян Китастиий, Роман Рітачка, Ігор Махлай, Наталка Дмитріюк, Марко Фаріон, Микола Дейчаківський та Тарас Махлай. О 11-й годині перерва занять на короткі виклади. Продовжується лекція з попереднього дня. Читає Юліян Китастиий. Матеріал добре підготований, мова добірна і чітка. Аж тяжко повірити, що цей молодий чоловік виріс в Америці. Юліян подає зразки музики Бетговена, Баха, Моцарта на магнетофоні.

О першій годині — обід. «Отче наш» співають голошніше і жвавніше. Пообідавши, групка молодих дівчат співає: «Дякуємо, дякуємо аж підскакуємо». Від другої до четвертої — гра на бандурі.

Між четвертою і шостою годиною вільний час. Одні спішать до річки Алегені, щоб поплавати на човнах і покупатися. Другі займаються спортом, чи відпочивають серед чудової гірської природи.

О шостій годині загула сирена. Вечеря. Скільки гамору, шуму. П'ять хвилин і все мовчить. Так, як і кожний раз, співають молитву. По вечері — лекція про строєння бандури. Розповідає Роман Рітачка. Виклад тягнеться 45 хвилин. Десять хвилин перерви. Спів. Співом керує сам Григорій Трохимович Китастиий. «Перше проспівайте мені оці нотки, що на дощці» — каже Григорій Трохимович. «А ну, ще. Ну, це вже краще!» І коли всі проспівують без помилки сольфеджо,

Літні табори гри на бандурі

Учасники кобзарського табору в Емлентоні

Маестро Григорій КитастиЙ дає лекцію

**На оселі ОДУМ-у відбувся
успішний кобзарський табір**

КОБЗАР НА ХОРТИЦІ

Мені давно хотілось поблукати по тих стежках і місцях на Хортиці, де колись ходив Тарас Шевченко. Про своє перебування на острові казацької слави згадує поет в листі до Кухаренка.

Кобзар з Хічккасу через Дніпро на Хортицю переправлявся не паромом, а чайкою... До цього він побував у Верхній Хортиці, біля запорізького дуба, милувався краєвидами, скуштував холодненької води з «Копанки Богдана», що неподалік журавлем маячила. Над нею завжди висить дерев'яне цебро, щоб ніхто не чіпляв іншої посудини... Відпочив у затінку розкішної зеленої крони... Вузенькою стежкою, протоптаною рибалками і туристами край берега, ми попрямували до Тарасової алеї і парку, насадженого тепер молоддю. Стежка привела нас на пагорбок, де верби з хрестом колишньої церкви запорожців, далі — до джерельця.

Тут Шевченко пив воду, відпочивав на траві, думав, писав. А потім сидів на камені — малював етюди. У заповіднику запорозького козацтва — створюється він на Хортиці — вшановують і перебування тут Кобзаря, буде поставлений обеліск, меморіяльна дошка, збудують альтанку...

Чимало походив Кобзар по Хортиці. Сидів понад берегом, виходив на кручі-скелі. Підходив до нього козак, питав, які

справи привели сюди захожу людину. Шевченко читав йому вірші. Цікаві історії повідав потім козак Кобзареві — про скелі Думку і Вошиву. Як колись жили тут запорожці та ворогів «пригощали». Водив він поета, показував красу, від якої очей не відірвеш. Мальовничі скелі, розкішні дерева, залишки могил на Козацькому кладовищі, про яке згадує академік Яворницький. Милувався чарівними місцями поет і мистець-маляр... Довго відпочивав Кобзар на острові. Вдивлявся у долину Великого Лугу. Дивився на красу Дніпра-Славути, що тут виглядав особливо суворо і велично, немов розсердився і охопив красуню Хортицю в свої обійми руками-річищами. Але Хортиця споконвіку стоїть незламна, захищаючи себе гранітом могутніх скель-велетнів... У поета про неї є рядки:

А пороги між очеретами
Ревуть, стогнуть, розсердились,
Ой, повій, повій, вітре, через море
Та з Великого Лугу...

— Чи спиш, чи чуєш, брате Луже?

— Хортиця-сестро! — О — зачула
Хортиця з Лугом: Чую! Чую!

Т. Мунько
(«Ранок», 2, 1967)

Григорій Трохимович приступає до пісні. От, сьогодні візьміть: «Бондарівну». Розповідає учасникам про зміст пісні. Кажє, що ця пісня історична. Перша частина безжурна, весела, а далій трагедія української дівчини, коли займанець хоче над нею панувати. — Кінець пісні трагічний. Отож і співайте так. Висловіть переживання Бондарівни піснею.

І просто дивуєшся, як ці діти розуміють його. Чуєте у пісні радість, безтурботність, плач і трагічний кінець. О десятій годині відпускають на відпочинок.

Але, де там. Всі до вогнища і там ще довго чути гамір, а далі шепіт. І десь після півночі весь табір замовкає.

Ми часто у наших часописах запитуємо себе: де наша молодь? Наша молодь є. Вона з нами. І тому ще раз хочу сказати, що ми маємо талановиту, здібну, розумну молодь. Якщо хтось не вірить, прийдіть на концерт нашої славної Капелі Бандуристів ім. Т.Шевченка і побачите частину цієї молоді.

П.Прокочук

МИСТЕЦТВО ЗВУКОЗАПИСУ ГРИ НА БАНДУРІ

«ГРАЙ, БАНДУРО» — ПЛАТІВКА КАПЕЛІ БАНДУРИСТІВ Г.КИТАСТОГО

18-го травня 1979 р. український Вашингтон пережив незабутні хвилини в своєму житті. Вітав він у себе тількищо прибулого із советської тюрми В. Мороза і Капелю Бандуристів ім. Т. Шевченка з її найновішим концертом по Америці. Враження було потрясаюче, його навіть тяжко описати. Місяцями не втихають розмови про відмолодження Капелі, про чим раз кращу гру бандуристів, про кращу зігранність та геніяльне керівництво цією високомистецькою одиницею нашого корифея-кобзаря і композитора Григорія Китастого.

В грудні купую найновішу платівку Капелі число 19, на якій зазначено, що деякі із цих вибраних творів були записані на концертах 1979 року. Це мене трохи схвилювало, але, пригадавши потрясаюче враження з концерту та надзвичайно емоційну реакцію аудиторії, кладу платівку на пересічну стереофонічну програвальну систему і, концертуючись, починаю уважно слухати.

Перша пісня «Нагадай, бандуро» сумна і глибоко емоційна. Соліст Я. Цісарчук співає прекрасно, вкладає в пісню всю свою душу. Проте відчуваю, що мікрофон задалеко і не в стані схопити інтерпретацію виконання. Його соковитий і повний голос виходить на платівці плиткою з непотрібною луною саме через задалеко розміщений мікрофон. Драматична інтимність розмови бандуриста з рідним краєм не схоплена вповні. Шановні звукорежисери записів! Відповідне розміщення мікрофонів та їх спроможність, — це не тільки абетка схоплення звуку, — це також і мистецтво. Це в першу чергу правильне відчуття передачі реального на

магнетну плівку або навпаки — створення нереального чи здійснення фантазії засобом звуку.

Далі йде славний «Байда». Початковий вступ бандур змішується з надмірним шумом поверхні самої платівки. Послухайте далі цей шум в частині, де звучать слова «гаком зачепіте» і випробуйте свою терпеливість. Хіба можна цей шум толерувати при можливостях сьогоденної високої звукозаписної техніки? Перший монофонічний запис «Байди» Капелі на платівці. Музика, записана десь в 1960-их роках, технічно звучить краще від запису 1979 року. Відчуваєш, що революційні винаходи у звукозаписній техніці якось минули Капелю. Яка іронія і яка втрата!

Друга сторона платівки починається піснею композитора Шамо «Грай, бандуро». Пісня бравурна і дуже мелодійна. Записові цьому бракує лише низьких частот та балянсу між голосами і бандуристами. Гра бандур звучить «замазано» — не чітко, а в деяких місцях спів виконавців зовсім заглушує гру бандур. При доброму стереозаписі таких недотягнень не повинно бути тому, що маємо кілька каналів незалежного запису. Знову ж таки, розміщення мікрофонів та правильне змішування каналів міксером має першорядне значення.

Наступною точкою другої сторони є Леонтовичева «Гаю, гаю», одна з найкращих пісень весняного концерту Капелі. Соліст тенор П.Писаренко, на мою думку, підібраний ідеально для цієї пісні. Знову ж таки сам запис не дописав як з огляду інструментального, так і

сольового. Мікрофон для соліста, що його голос був надзвичайно ніжний і чуйний, поставлений був задалеко, і тому не віддав повністю чуттєвого вислову та самого тембру голосу в суміші гри бандур і співу хору. Послухайте третю стрічку «А як дізнались...» і четверту «Сусіди злії, вороги тяжкі...» і спробуйте схопити супровід бандур хорів. Їх майже немає. Для ніжного інструменту, такого як бандура, мікрофони потрібно ставити близько і прямо прицілити в нього інструмент. Мікрофон повинен бути однонапрямний, щоб він не схоплював звуку довкілля. Не потрібно також дуже прислухуватися, щоб почути шум, рух і часті кашляння з аудиторії. Маю враження, що це є запис із концертного турне Капелі.

У в'язанці гра і звукова присутність бандур в суміші з хором досить добре збалянсована. Поверхневий шум платівки порівняно мінімальний.

Проте, найкращим якісно записом, як і його виконання, вважаю останню пісню «Не шкодую». Драматичність вислову соліста М.Мінського схоплена на плівку добре. Присутність його голосу з малим відбитком луни створює враження розмови співака з чимось далеким, недосяжним. Голос соліста плаче, благаючи: «Україно, ти далека, хоч присниль мені»!.. «Ти насниль, рідненька мати, на улюбленій землі... соловейко біля хати — в небі журавлі»...

Слова ці — душевне горе за втраченою батьківщиною, яке автор так ніжно з шаленим болем в серці вилив у цій пісні. Він знає, що в цьому горі він не один, ми всі з ним. І в тому полягає універсальність і геніяльність композитора Г.Китастого. Він є нашою душею і нашим сумлінням, бо він один із небагатьох, що в своїх композиціях зумів найдокладніше віддзеркалити певну епоху в житті української нації.

Повертаючись до якості самих записів на платівці, хочу звернути увагу на кілька простих істин та споріднених з ними проблем. Стереозапис — це останнє

слово звукозаписної техніки. Він не тільки найточніший, який ми досі маємо, але він дає нам також багато можливостей, яких досі не було. Ним можна висувати кращі елементи виконання, а гірші затушовувати чи злагіднювати. Техніка змішування окремих каналів, баянс виконаного або акцентування певного інструменту чи співу понад інші елементи того самого виконання саме і є тим мистецтвом, яким так ефективно може орудувати звукорежисер. Він зобов'язаний даний твір вивчати, знати потенціал його запису, динаміку, щоб передати його на звукоплівку так, як того бажає композитор, диригент чи виконавець. Тому модерний звукозапис — це окрема наука.

Далі, крім оригіналу-запису важливим є перекопіювання його на матрицю, з якої штампуються самі платівки, а також якість пластичної маси, з якої виробляється платівка.

Наступним важливим елементом є ступінь вибагливості покупця. Не можна вже припускати, що любитель української музики купить якунебудь платівку, що на ній є українська музика, незалежно від якості. Досі деякі продуценти українських платівок таким припущенням керувалися. Але часи міняються. Треба сконстатувати звичайну істину, що на зміну старій акустично-монофонічній генерації посиленним темпом гряде генерація стереофонічна, генерація, яка у своїй переважаючій більшості монофонічних записів майже не слухає, хібащо зацікавлена в певній спеціальності, етапі чи оригінальному стилі музичного мистецтва.

Разом із зміною генерації людей прийшла і зміна в генерації машин. Переважна більшість програвальної апаратури в пересічних українських родинах є стереофонічна, вартости від 200 до 500 дол. або й більше. Майже всі вони, в більшій чи меншій мірі, досить точно віддають якість звуку виробленої платівки, головню її недотягнення. Не в усіх випадках фільтрування може стати в пригоді. Тому кожний продуцент мусить

дбати про найкращу якість випущеної на ринок платівки, якщо хоче, щоб продукт його був успішно розпроданий. Це повинно бути ще більшою істиною, коли йдуть енергійні намагання притягти до мистецтва гри на бандурі нашу молодь, яка поспішним темпом має заповнити ряди тих, що відійшли від нас у вічність старших капелян. Погляньмо тепер на склад Капелі. Там уже багато молоді, а далі буде ще більше. Кожен молодий бандурист має своїх братів, сестер, друзів, знайомих. Як бачимо, сама природа радикально змінює ринок збуту та звукову вибагливість теперішніх покупців. Я певний, що молоді капеляни краще визнаються і цінять вартість доброго стереозапису, бо вони, крім гри на бандурі, напевно цікавляться ще й іншою музикою, що масово розповсюджена в американському оточенні, що його невід'ємною частиною вони мимоволі стали. Тому обов'язково раджу прислухатися до їх порад і бажань.

Коли я на вашінгтонському концерті весною минулого року записував хвилюючий привіт В. Мороза і самий концерт власним касетним магнетофоном тільки для архіву, то поруч мене стояв молодий чоловік із японським касетним стереомагнетофоном і заявив мені, що він від Капелі також записує цей концерт. Два його мікрофони були розміщені задалеко від самої Капелі, щоб ефективно відтворити спів і гру Капелі. Такий записувач можна вживати для дуже малої групи в дуже обмеженій обстановці, але не з таким ансамблем. Покищо я ще не зустрічав, щоб професійні звукоінженери записували на касетні магнетофони. Їх можливості обмежені, і тому їх вживається більше для аматорських цілей. Якщо деякі записи з цього касетного стереомагнетофону попали на цю платівку — що й фактично зазначено на обгортці — то не диво, що якість їх є нижча нормальної. А дуже шкода, бо ще донедавна якість платівок нашої Капелі бандуристів була куди вища від платівок капелі київської. Послухайте останні київські платівки і порівняйте.

Я категорично тверджу, що якість платівок нашої Капелі з Детройту повинна і надалі бути вищою, бо живемо в державі, яка має неперевершені можливості в цій ділянці. Ми повинні й далі вести перед і давати приклад нашим землякам на батьківщині, щоб вони підтяглися, а не ми. Зокрема, коли взяти до уваги сумний факт, що 50-ти мільйонна Україна ще й досі не має професійної звукозаписної студії та власної фабрики виробу платівок. Ще й досі наша Київська Капеля їздить в Москву або в Ригу, щоб записатись на платівки.

Тому не тільки наша Капеля бандуристів, але й інші видавці платівок повинні ще більше дбати про високий якісний рівень наших українських платівок, бо від того залежатиме не тільки їх майбутнє, але й майбутнє всього українського звукозаписного ринку та культурно-патріотичного рівня нашої молоді поза межами України.

С. М.

БАНДУРА В КЛІВЛЕНДІ

Уже десять років на терені Клівленду — Парми Огайо, провадиться ансамбль — школа бандури. В 1969 році за ініціативою українського православного собору Святого Володимира громада закупила 25 бандур. Тодішній диригент місцевого церковного хору, Григорій Китастих, почав працювати із місцевою молоддю та передавав любов до цього національного інструменту.

Школа гри на бандурі під керівництвом маестра Григорія Китастого виховала багато молодих бандуристів, які захопилися бандурою та несуть далі кобзарське мистецтво. Із ансамблю вийшла молодь, що тепер продовжує традицію в славній Капелі Бандуристів ім. Тараса Шевченка. Ця праця та успіхи завдячує Григорієві Китастому, який продовжує своє творче життя в Клівленді.

І. М.

President Ronald Reagan

Liza Czorny and Oles Furda

THE FAMOUS
VIRTUOSO
OF
BANDURA

VASSYL YEMETZ

Василь Смирн

Світлина з 1956 року.
Зроблена в Голлівуді.

Born in the Ukraine, Vassyl Yemetz has proven himself a competent and deserving heir to the great heritage which is his. Hearing in his earliest childhood the playing and singing of the Ukrainian troubadours was to instill in him pro-found impressions of his ancient native music, which he was later to render im-mortal on the beloved instrument of his country, the bandura.

His first appearance took place while still a student in his last year in gymnasium (senior high school) and during the time when in schools the Ukrainian language and even Ukrainian songs were forbidden by the Russian Czarist Government. Public appearances with the bandura were also prohibited in schools. It was, then, little wonder that the daring, unexpected and unannounced appearance of Vassyl Yemetz playing the bandura and singing a Ukrainian revolutionary song in gymnasium nearly caused him to be expelled from school.

In Ukraine, the Russian Czarist government, through local police, persecuted even the blind bandurists who went from village to village playing the bandura and singing historical "dumas" of the past when Ukraine was a great and powerful nation with its brave heroic Ukrainian Cossacks and Hetmans.

Disregarding threats of being expelled from school, Vassyl Yemetz does not abandon the bandura, but continues playing it, appearing in public during and after the completion of his general education at the universities of Kharkiw and Moscow.

His love and devotion to Ukraine and the bandura is so great that he resigns his position as a college professor and turns to music. He studies in the conservatories of Music in Prague and Berlin, thus devoting his entire life toward making the bandura famous. He gives concerts winning acclaim in his native

country, Ukraine, the rest of Europe, Canada, and the United States. His last appearance was in Hollywood.

Yemetz's virtuosity reaches such height, that his originally played bandura with 34 strings, no longer satisfies him. Some press critics expressed wonder why Yemetz, with his superb technique does not play compositions of the classical composers. With this in mind, Yemetz undertakes the task of creating a bandura with greater possibilities.

Eight years are devoted toward the experimental planning and hard work of recreating the new bandura. He submitted his plans to various professional musical instrument makers, but they rejected these plans and proposed to make the banduras according to their specifications. After completion, the result was the cracking of banduras. These unfortunate and costly experiments forced Yemetz to make the entire instrument from the very beginning without any outside aid.

He constructed the new bandura which has 62 strings and over five full chromatic scales. Yemetz's new bandura enables him to play classical music as well as Ukrainian music without losing its originality. In his repertoire, Yemetz plays compositions by Dvorak, Tchaikowsky, Beethoven, etc., as well as his own compositions.

In "*The History of Ukrainian Music*" by Mykola Hrynchenko, edited in Kiev, 1922, Vassyl Yemetz was acclaimed as one of the greatest virtuoso of the bandura.

The "Kobza" or "Bandura" a Ukrainian national instrument has a thousand year old history.

In olden times this instrument was known as the "kobza", however, in about the 17th century, it was also known as "bandura". The name of "kobza", however, was never entirely

abandoned and has been used to this day. In the 19th century, the name “kobza” was even more popular than the name “bandura”, when the Ukrainian poet genius, Taras Shevchenko, named his famous book of poetry —“Kobzar” but not “Bandurist”. The name “kobza” was also very popular in the first quarter of the 20th century, when the blind bandurists, as a rule, called themselves “kobzars”.

Vassyl Yemetz, who dedicated himself to the study and propagation of the Ukrainian national musical instrument, organized the bandurist capella, which was the first of its kind in the history of contemporary Ukraine.

Ukrainian people in the past and to this day regard the kobza-bandura as their most beloved musical instrument. The instrument was especially cherished by the Ukrainian Cossacks in the past, as well as, in our time. At the end of the 15th century through the 17th

century and most of the middle part of the 18th century, “kobza” or “bandura” was so popular among the Ukrainian Cossacks, that the Cossack-Bandurists never parted with it: be it in the time of peace, on the open battlefield or in the path of death. As is sung in one Cossack “duma”—“THE DEATH OF COSSACK -BANDURNYK”, who, even when dying, thinking about his beloved bandura, begged that it be placed on his grave so that

*“The wind from the steppes
Will touch the strings
And gently, sadly play”.*

This “duma” in itself not only speaks of the great love the cossack-bandurist had for his bandura, but also of its popularity among the Ukrainian Cossack. It is therefore, little wonder that the bandura, in itself, was generally regarded as typically the Ukrainian Cossack’s musical instrument.

THE FAMOUS VIRTUOSO of BANDURA

SOME OF THE PRESS NOTICES

Yemetz has proved his complete technical mastery of his instrument, his sense of artistry in contrasting tones and tempos as well as his sincerity of expression.

“CHICAGO HERALD” (American)

Supreme pleasure was ours at hearing music played by Yemetz, a real virtuoso.

“SLOVAK” (Slovakian)

Yemetz held his audience spellbound with the enchanting music of his 36-stringed bandura which he played with such virtuosity and perfection.

“L’EXPRESS” (Belgian)

Yemetz’s artistic expression and his nimble manipulation of the strings is such that one can scarcely believe it to be the work of man.

“SVOBODA” (Ukrainian)

Yemetz has presented to us the bandura, on whose strings he proved himself a maestro.

“MAIL AND EMPIRE” (Canadian)

The music played by Yemetz is that of a virtuoso.

“RUSSKOYE SLOVO” (Russian)

Yemetz gave proof of his exceptional virtuosity and profound feeling adequately attested to by his great success.

“LE COURRIER MUSICAL ET THEATRAL” (French)

Yemetz is a veritable virtuoso. For a few swiftly fleeting hours he held enchanted a capacity audience.

“DRAUGAS” (Lithuanian)

It was a truly ethereal technic created by Yemetz on his instrument.

“KRALEVODVORSKE LISTY” (Czech)

Yemetz unveiled the mysteries of the steppes and revealed the very soul of the Ukrainian people.

“DANTZIGER NEUSTE NACHRICHTEN” (German)

Yemetz plays as only those can who have genuine talent and virtuosity.

“DZIENNIK POLSKI” (Polish)

The Bandura wonderment

in New York City

by Marion Kushnir Burbella

The call had gone out that the School of Bandura of New York would sponsor a four-day intensive bandura seminar on Thanksgiving Day and the three days thereafter, November 22 through 25.

They came by plane, by train, by auto and some came by bus from as far away as Toronto. Thanksgiving Day festivities with families and friends, parades and feasting were left behind as they heeded the call of the bandura, the national instrument of Ukraine.

It was as though the spirit of the “bandurist-martyrs” of Ukraine rose from the far-away steppes of Ukraine and swept over the Eastern Seaboard of America.

No matter that the Russian tsarist government had persecuted those who dared to play the bandura. No matter that Communist Russia’s Stalin ordered the slaughter of thousands of Ukraine’s best bandurists to silence the bandura’s haunting melodies of Ukraine’s glorious past and its continuing struggle for freedom. A new generation would rise to take the place of the martyrs.

In the words of Ukraine’s great bandura virtuoso, Vassyl Yemetz, “Our bandura is a soft and gentle, yet mighty, bell that awakens, agitates, forces tears, beckons and pleads for brotherly harmony and all the greatest of sacrifices for Ukraine.”

The Workshop

The first-time event was made possible by the Taras Shevchenko Bandurist Capella of Detroit. Hryhory Kytasty, director of the capella, sent seven young, highly-skilled bandura instructors: Nataalka Pavlovsky, Julian Kytasty, Mark Bandera, Roman Rotechko, Alexander Kytasty, Taras Pavlovsky and Mykola Deychakiwsky.

On the home front, Nick Czorny, administrator of the School of Bandura, brought the entire marvel to fruition. The success of the workshop can be justifiably attributed to his untiring endeavors. Fervent cooperation was given by Vincent Ovsak, the new president of the Parents Association of the School of Bandura.

Second Avenue in the vicinity of the Plast headquarters, scene of the seminar, was a sea of banduras: 66 belonging to registered students, an additional seven belonging to the instructors, and a few additional ones standing by and observing the happening.

St. George's welcome

More accurately, it wasn't St. George himself who did the welcoming—rather, it was St. George's Ukrainian Catholic Church that extended the gracious welcome.

The weather experts had forecast a stormy Sunday (November 25). However, God had other plans. He blessed us with a warm and sunny day—truly a summer's delight.

The bandura army, attired in Ukrainian embroidered blouses and shirts, marched out of the Plast headquarters precisely at 11:45 a.m. and headed in the direction of St. George's Church. It was an impressive march led by Messrs. Czorny, Yurkewych, Ovsak and the seven instructors. Crowds looked on as we happily informed them, "bandurysty idut."

In his welcome address, Father Sebastian Shewchuk stated, "For many of you, this is the first time that you are inside the newly-built church. You have filled half the pews. We are happy indeed to welcome you to St. George's Church. We hope that you will excel in the study of the bandura so that through this Ukrainian national instrument you will acquaint the world with Ukraine, its people and its glorious history."

The church choir, directed by Prof. Lewycky, sang the responses for the Divine Liturgy. Zirka Derlytsia, music director at Manor College, was soloist.

Concert

Early Friday morning word circulated throughout the Plast headquarters that a concert would be held immediately after the close of the day's session. The event had been planned by the instructors the previous night.

Administrator Czorny, director Volodymyr Yurkewych and president Ovsak welcomed the concert audience and promised the seminar participants and their parents a program filled with surprises.

The one-hour performance was out standing. It was the spark that ignited the desire in the seminar participants in concentrating more determinedly in their learning process.

One word swept across the auditorium: incredible . . . incredible. Prof. Roman Lewycky, himself a bandurist, told the audience that he had heard many bandura concerts in his lifetime, but this group of so very young masters of the bandura evoked tears of pride, and joy, and gratitude.

The standing ovation accelerated with each passing moment. The rapport between the performers and the audience was overwhelming.

Formal closing

The setting was in the form of a triangle. It was 4 o'clock in the afternoon, Sunday, November 25. The instructors were seated at the tip of the triangle; the participants and their parents sat at opposite points.

The time had come to say "Do pobachennia." There was sadness in the air . . . soon it would be the end of the course. In very moving addresses, Messrs. Czorny and Yurkewych extended profound thanks to the instructors on behalf of the students while Mr. Ovsak expressed thanks on behalf of the Parents Association.

Mark Bandera was spokesman on behalf of his colleagues. He extended grateful thanks to the mothers of the Parents Association for their diligent performance in the food department.

As a fitting climax, the seminar participants and their parents rose and gave the instructors a rousing farewell . . . Plast style.

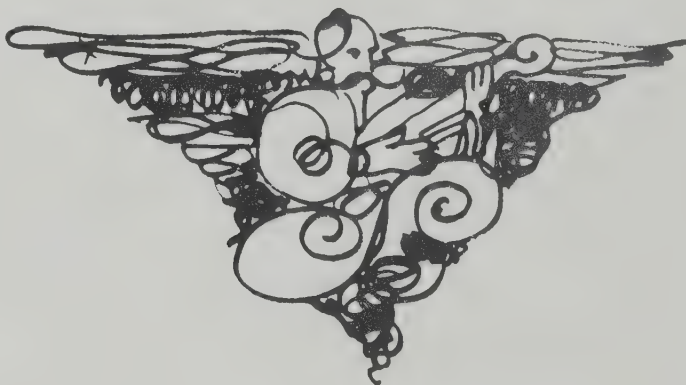
Every successful undertaking has its dedicated, gracious hostesses. Those who assisted in the luncheon program included Stefania Czorny, Tamara Honcherenko, Ala Iwasyszyn, Oksana Stusik, Sofia Ovsak, Katerina Lechicky, and Vera Kushnir. Foods were provided by Kurowyckyj Meat Market, Brody Meat Market, B & C Meat Market, Soltys Deli of Jersey City, the Bachynsky Meat Market and "Veselka."

As the first bandura workshop in New York City goes down in history, two incidents are worthy of remembrance:

. . . a boy of 13, unwilling at first to attend the seminar, changed his mind after one day's session with his instructor;

. . . overheard 10-year-old Gregory speaking seriously in Ukrainian to his 8-year-old sister Marusia: "They have stolen our pysanky — but they can't steal our bandura!"

Wisdom from the mouth of a Ukrainian child . . . during the Year of the Ukranian Child!

ІНТЕНСИВНИЙ КУРС ГРИ НА БАНДУРІ

Shostakovich Mourns Death Of Banduristy in Memoirs

In the No. 18 issue of "Time" magazine, Patricia Blake reviews the recently published memoirs of Dmitri Shostakovich, famous Soviet Russian composer, best known for his Seventh or "Leningrad" Symphony. The book is entitled "Testimony: The Memoirs of Dmitri Shostakovich": As related to, and edited by Solomon Volkov, were translated by Antonia W. Bouis, and published by Harper & Row. The material for the book was collected prior to Shostakovich's death, but according to his wish, published after he died. They were brought to the West by musicologist Solomon Volkov, when he emigrated from the Soviet Union.

Unlike the image that Shostakovich portrayed, that of being a supporter of the Soviet system, the memoirs depict Shostakovich as a critic of Stalin and his regime, a critic who was afraid to express his anger verbally, but who chose to do it symbolically through his music. As early as the composition of the Seventh Symphony in 1942, the music, in Shostakovich's words, was written keeping in mind the greatest enemies of the State — these being the leaders within the Soviet hierarchy, and the greatest enemy was Stalin. Not only did Shostakovich have in mind the enemies, but also the victims of Stalin's rule, calling his

compositions "tombstones" to victims who died and were buried in places unknown even to their relatives.

If Shostakovich was reticent to express his anger at Stalin verbally during his lifetime, he does not hide it in his memoirs. Nor does he hide the sorrow for the death of innocent people. And this, according to Patricia Blake, is shown in the most moving part of the book, when Shostakovich writes about Ukrainian "banduristy." Patricia Blake writes:

"Perhaps the most moving passage mourns the extinction of folk music in the Soviet Union, Shostakovich tells a story about the blind folk singers, called "lirniki" and "banduristy," who from time immemorial had wandered along the roads of Ukraine. In the mid-30's, the singers were summoned to an official congress of folk music in Ukraine, Several hundred in all assembled from tiny forgotten villages, says Shostakovich: "It was a living museum, the country's living history. All its songs, all its music and poetry. And they were all shot, almost all those pathetic blind men killed."

Why? Shostakovich answers: "Just like that so that they wouldn't get underfoot." The blind men's songs had not been passed by the censor. "Mighty deeds were being done there," he adds with furious sarcasm. "Complete collectivization was under way, they had destroyed kulaks as a class, and here were these blind men walking around singing songs of dubious content," Shostakovich vows that some day, the people who were responsible for this and similar "evil deeds" will be brought to account, if only before their descendants. "If I didn't believe in that completely, life wouldn't be worth living."

As seems to be the rule, famous personalities in the Soviet Union, that hold world-wide attention, speak about the atrocities committed against Ukrainians, only from their graves.

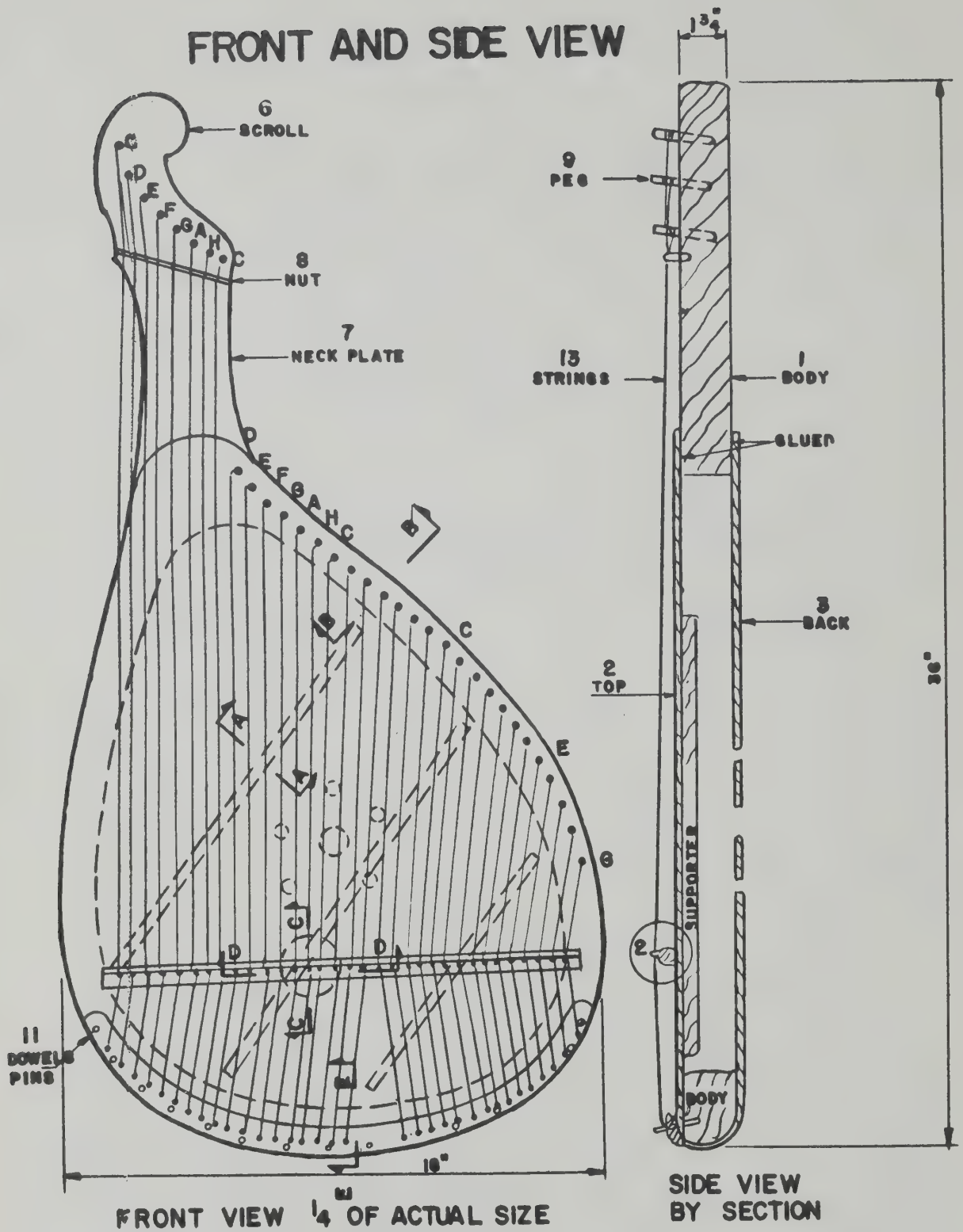

HOW TO MAKE
LOW COST
BANDURA

OF THE
SELF - EDUCATING TYPE

FRONT AND SIDE VIEW

INSTRUCTION

This brief manual will help in building the Bandura by the simplest method for many Bandura-Lovers, who can not buy a concert type Bandura because of the high price.

Cost of material for the above mentioned instrument, will be around \$25.00 plus machining of metal parts, necessary work at the lumber-yard. Such as heavy cutting, facing etc. which will cost around \$15.00. The rest of the work can be done by the amateur.

PARTS

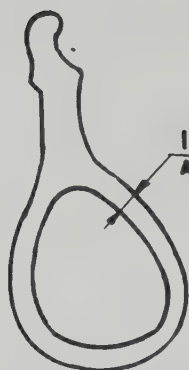
1. **BODY** Could be made out of a flat piece of hardwood (Maple, Birch, Fruit Tree, or softer material as Linden, Poplar, Willow) See dimensions on sketches.
Make layout-templet out of cardboard, put layout, cut all around and big hole inside of body with frame-saw or on band-saw. In order to get better results and save time, do that at lumber-yard.
2. **TOP SOUND-BOARD** Has to be made out of white pine-wood or cedar. Thickness 1/8" use the same templet for layout.
3. **BACK SOUND BOARD** Same as the top sound-board drill one 1" diameter sound-hole in the center and 5 or 6 -1/2" sound holes in the circle 4" - 5" diameter.

ASSEMBLY

Use all purpose whiteglue.

- Glue on the top sound-board to the top of body and let it dry under the pressure
 - Glue on three supportters in above mentioned way (See item 5 of this instruction)
 - Glue on or fasten with screws back sound-board
 - Glue on the under-layer (See item 10 and 11)
 - Glue on the bridge (See item 4)
 - Drill holes for pegs and brass pins
4. **BRIDGE** Use Hardwood and finish it first as shown. Lacquer it except the bottom. (See cleaning and Lacquering after item 11 of this instruction) Scrape the grove for fret, put the glue into it, press in the fret and let it dry under pressure.
 5. **SUPPORTERS** Must be made out of the same material as the sound-board. (See dimensions on sketch).
 6. **SCROLL** Personal ideas may be used.
 7. **NECK-PLATE** As shown on sketch
 8. **NUT** Use bone fibre or hard plastic. It must be tight and mounted with glue.

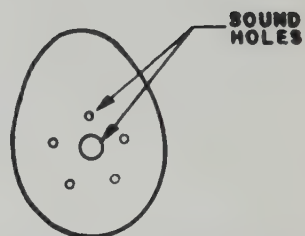
DETAILS

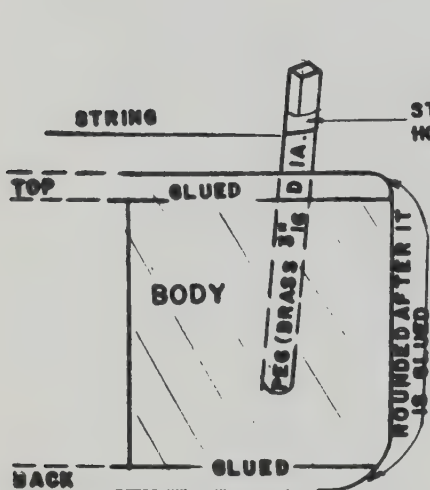
1. BODY $\frac{1}{15}$ SIZE

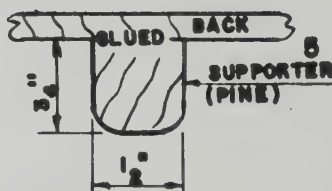
2. BACK SOUNDBOARD

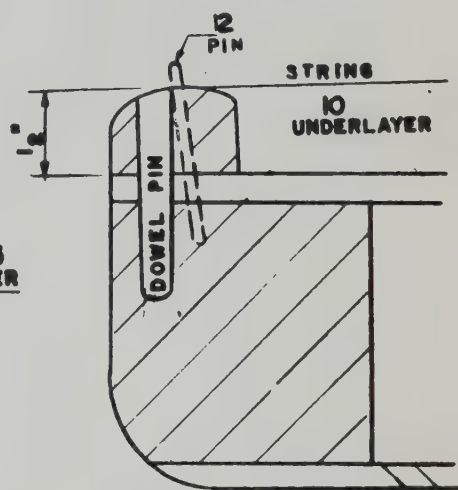
3. TOP SOUNDBOARD

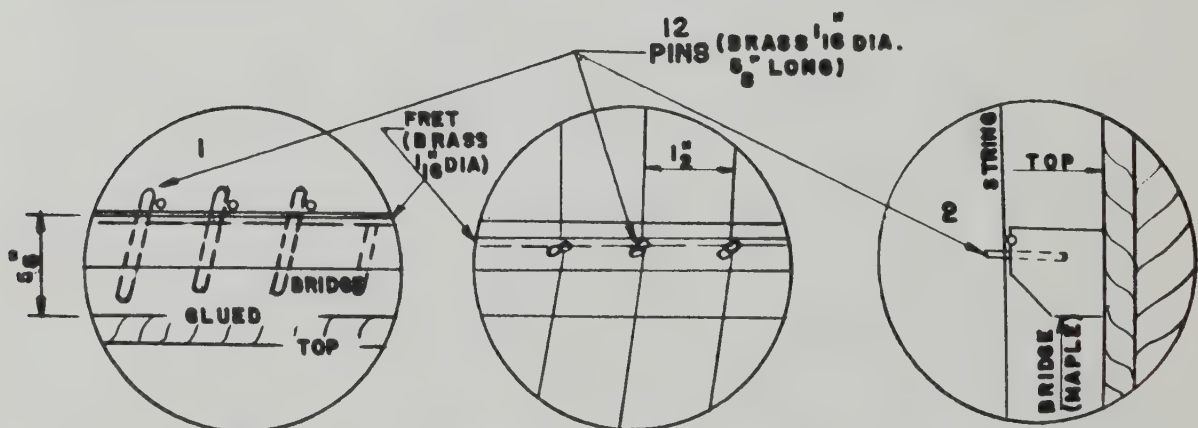
SECTION B - B
ACTUAL SIZE

SECTION A - A
ACTUAL SIZE

SECTION E - E
ACTUAL SIZE

CIRCLE 1 SECT. D - D
ACTUAL SIZE

CIRCLE 1 TOP VIEW
ACTUAL SIZE

CIRCLE 2 OR CIRCLE 1
SECTION C - C ACT. SIZE

9. **PEGS** All together 33. The best way is to buy them ready made (Zither type) at any music-store, or they could be made by amateur. (See sketch section B - B).

Drive in the pegs after the instrument is Lacquered. They must be very tight, use drill for the holes 1/64 smaller than pegs. If any of the pegs are loose after a while pull them out and put in to the holes a few drops of light dissolvment of canifolium in gasoline. Drive in the pegs promptly.

10. **UNDER-LAYER** Use hardwood, glue it on. Drill proper size holes for Dowel-Pins by using drill 1/64 smaller than pins. Drill holes for Brass-Pins (See item 12).

11. **DOWEL-PINS** There must be 12-18 Dowel-Pins all together. Put the glue into the holes, dip every Dowel-Pin half-way into the glue and drive them in. Use the hammer if necessary.

After it is dry, clear the face with the file, Dowel-Rods 1/4" or 5/16" diameter you can get at any Hardware-Store.

CLEANING AND LACQUERING

After finishing the mentioned steps of work round all the edges with a file, clean the instrument all over with Sandpaper, put a coat of desired color let it dry, clean it carefully with fine sandpaper, wipe it with rag and put on a few coats of clear Lacquer with a brush.

Let it dry and drive all the pegs and Brass-Pins into the holes of under-layer and bridge (See items 9 and 12 of this instruction).

12. **BRASS-PINS** They are 1/6" diameter, and must be 5/8" long for the bridge, and about 3/4" long for the under-layer. Round the ends of pins with file before driving in. Holes for the pins must be 1/64" smaller than the pins.

13. **STRINGS** Buy at any music-store 2 sets of Guitar strings, 3 sets of Mandolin strings, and a toning key for a Zither.

Put the strings on, tune the instrument with the Piano, and the Bandura is ready to use.

CONCLUSION

This instrument has the full capacity of concert type Bandura and is good enough for self-educating beginners in Bandura playing. The only difference is that this type of Bandura does not have the full volume of sound. This however could be reached by using "Goya" system which consists of a sound-board microphone, amplifier and loudspeaker in one portable case.

Next issue will be self-educating manual for Beginners.

Peter Honcharenko
Administrator,
Ukrainian Bandurist Chorus in Detroit

Congratulations of your 5th Anniversary

KOWBASNIUK TRAVEL AGENCY

Your leading Ukrainian — American Travel Agency

Established 1920

Cruises • Hotels • Foreign & Domestic Tours

Car Rentals

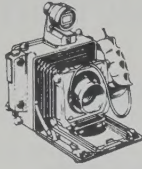
Immigration and Visitor Documentation

UKRAINE and EUROPE SPECIALISTS

Vera Kowbasniuk Shumeyko
President

Anthony Shumeyko
Insurance Broker

157 Second Avenue
New York, N.Y. 10003

OSYP P. STAROSTIAK
PHOTOGRAPHER

212-366-1042

43 ST. NICHOLAS AVE.
BROOKLYN, N. Y. 11237

Trembita

MUSIC FOR ALL OCCASIONS

ZENKO LUCYK
(201) 247-0995

21 BEECHWOOD PLACE
NORTH-BRUNSWICK, N.J. 08902

TEL. (212) 533-2906

DELTO GIFT SHOP, INC.

SWEATERS - KERCHIEFS - STOCKINGS
UKRAINIAN TABLECLOTHS & CERAMICS
GIFTS FOR ALL OCCASIONS

ZENON IWANYCKY
(OWNER)

146 FIRST AVENUE
(BET. 8TH & 9TH STS.)
NEW YORK, N.Y. 10009

НАЙКРАЩА ДОПОМОГА РІДНИМ В КРАЮ
ЦЕ ПОСИЛКА ВІД:

MERCURY GIFT SHOP, INC.
У НАШІ КРАМНИЦІ МАЄМО ТАКОЖ ПРОДУКТИ
ВИРОБИ З УКРАЇНИ.

Tel.: 674-3930

**ШКОЛА КОБЗАРСЬКОГО МИСТЕЦТВА
В НЬЮ-ЙОРКУ
ПРИЙМАЄ ПОЧАТКІВЦІВ ТА ЗАВАНСОВАНИХ
СТУДЕНТІВ
ДЛЯ НАВЧАННЯ ГРИ НА БАНДУРИ**

Звертатися до Адміністратора Школи Кобзарського Мистецтва —
Миколи Чорного:
(212)658-7449

**ПЕРША В НЬЮ-ЙОРКУ УКРАЇНСЬКА
КОМП'ЮТЕРНА ДРУКАРНЯ**

НАЙМОДЕРНІШІ АМЕРИКАНСЬКІ КОМП'ЮТЕРИ
ВЕЛИКИЙ ВИБІР УКРАЇНСЬКИХ ШРИФТІВ (понад 200)
МАГНЕТИЧНИЙ ДИСКОВАПИС НА 300,000 ЗНАКІВ
ПОШИРЕНА ЕЛЕКТРОННА ПАМ'ЯТЬ
ВСІ УКРАЇНСЬКІ НАГОЛОСИ
НИЗЬКІ ЦІНИ.
БЕЗКОШТОВНА КОРЕКТА

ВИСОКОЯКІСНИЙ СКЛАДІ ДРУК КНИЖОК, ЖУРНАЛІВ, БРОШУР,
ГАЗЕТ, АЛЬМАНАХІВ, БЮЛЕТЕНІВ, КАТАЛОГІВ, ЛЕТЮЧОК тощо

Писати чи телефонувати до Бориса Береста: (212) 445-2836

*Слава юним бандуристам, які через бандуру здобувають
приятелів! Щастя Вам Боже у дальшій корисній праці для
нашого Народу!*

ГАЛАНТЕРІЙНА КРАМНИЦЯ

власники: **МИХАЙЛО, АНАСТАСІЯ ПИРСЬКІ**

ВЕЛИКИЙ ВИБІР РІЗНОМАНІТНИХ СВЕТРІВ МУЖЕСЬКИХ І ЖІНОЧИХ.

які ми самі імпортуємо

РІЗНОЇ ВЕЛИЧИНИ ХУСТКИ, РІЗНИХ РОЗМІРІВ

ВСІЛЯКА МУЖЕСЬКА І ЖІНОЧА ГАЛАНТЕРІЯ

ДЖІНСИ

Нитки до вишивання

Все по зниженій ціні.

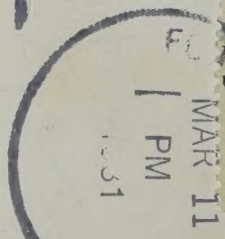
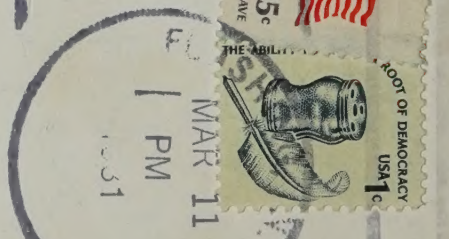
122 FIRST AVENUE New York, N.Y. 10009
(Bet. 7th & 8th STREET)

З М І С Т

Віра Ворскло — Кобза	1
Леонід Полтава — НА ПОХОРОНИ В.ІВАСЮКА	2
Василь Ємець — ЗВЕРНЕННЯ ДО КОБЗИ	2
Леонід Полтава — ГОСТІ	3
Василь Барка — ЖИВИЙ СПАДОК	11
Андрій Горняткевич — ЧИ СПРАВДІ КОБЗАРСЬКЕ МИСТЕЦТВО?	15
Христина Блаженко — ЮНІ БАНДУРИСТИ КОЛЯДУ- ЮТЬ НА ТЕЛЕБАЧЕННІ	19
СІДНЕЙСЬКА ШКОЛА ЮНИХ БАНДУРИСТІВ	21
КОБЗАРСЬКА ТРАДИЦІЯ НЕ ГИНЕ	23
П.Прокопчук — ОДИН ДЕНЬ НА КОБЗАРСЬКОМУ ТАБОРІ	25
Т.Мунько — КОБЗАР НА ХОРТИЦІ	26
МИСТЕЦТВО ЗВУКОЗАПИСУ	27
ВИЗНАЧНИЙ ВІРТУОЗ-БАНДУРИСТ ВАСИЛЬ ЄМЕЦЬ	32
Відгуки преси про В.Ємця	36
Маріон Кушнір-Бурбелла — ЧАР БАНДУРИ В НЬЮ- ЙОРКУ	37
Д.Шостакович — ПРО СМЕРТЬ УКРАЇНСЬКИХ БАНДУРИСТІВ	40
ЯК САМОМУ ВИГОТОВИТИ БАНДУРУ	41
ПЛАТНІ ОГОЛОШЕННЯ	46

SCHOOL OF BANDURA
84-82 164th St.
Jamaica, N. Y. 11432
USA

Dr. Andriy Hornjatkevych
11319 46th Ave.
Edmonton, Alberta T6H 0A4 Canada

#201
3916-1055500819